

ember miért tűrte, miért nem kérte ki magának, hogy ő ingben meg zakóban, nyakkendő sem kellett volna, egy férfi ne legyen piperkóc, fehér ing, zakó, kész, na, jó, esetleg valami V alakú kardigán alatta.

Én nem tudtam, ki az a férfi, de amikor egy esős délután felfedeztem, hogy a vállára panyókázott mentéje fehér szőrmével bélelt, betelt a pohár, kezembe vettem a képét, kisompolyogtam vele a tiszta szobába, az összecsukható hatalmas tükör elé tettem, ott nem volt egy fia fénykép sem, majdcsak észhez tér itt magában a hideg falaktól, gondoltam, két hét múlva ránézek, ha még mindig affektál, biz' isten olyan dolgot tesznek vele, amit magam is megbánok, lassan telt a két hét, de minék szaporítani a szót, tíz nap múlva bementem a hideg szobába, ránéztem, de semmi változás, hát ez már mindennek a teteje, ez a hideget is bírja, szittyá ősmagyar, direkt csinálja, ha egyedül van, állítom, hogy ő is hanyatlik, az orrát piszkálja, netalántán bőfög, de ha szegény rokont szimatol, rákezd újra.

Én négy éven át egyfolytában találgattam, ki lehet az a férfi, míg nem egy kegyes húsvéthétfőn meghallottam a szuszogását a tiszta szobában, fekete autója, mint egy gyászbárka, udvarunkon horgonyzott, még a tyúkok is messzi elkerülték, igen, alig bírom az izgalomtól leírni, de tényleg megérkezett a mi amerikai Feri bácsink, bőrröndjein a cédula, ő az, USA, azaz Amerika, éjszaka érkezett titokban, s bevackolta magát a nagy szomorú szekrények közé, mint egy anyatejes csecsemő, jóízűen szundított a kormosra sötétített szobában, kora délutánig aludt, a locsolók az udvaron lötytyintették rám a szagos vizet, mit érdekeltek engem a locsolók!, fő, hogy nem zavarták Feri bácsi álmát, bámulták a bárkát, az ez-igent, én meg már alig vártam, hogy felébredjen, hogy azonosítsam, fél kettőkor, emlékszem, nagy csörömpölést hallotunk, berohantunk a szobába, Feri bácsi cingár kis testével, véres arccal állt a törött tükör előtt, megfordult velem a világ, mondta, a hosszú repülés, nekimentem a tükörnek, nézd már, nyomott a fejemre egy barackot, és felvette a színes képet, a csudába már, mondta áhíthatosan, és véres állat törölgette, ez meg itt a nagy fejedelem, második Rá-kó-czi Fe-renc.

Bán Zoltán András

EGY UNALMAS TÖRTÉNET

A. P. Csehov emlékének

1

Él valaki Budapesten, zenetudós, akadémikus, professzor, számos külföldi egyetem levelező tagja vagy díszdoktora, az opera időszerkezetét taglaló, több nyelven is megjelent alapkönyv szerzője; hazájában és külföldön, különösen a Beethoven-kutatásban, valóságos orákulumnak számít, tisztelőinek hada figyeli minden publikációját, tagja számos külön- és albizottságnak, ösztöndíjak odaítéléséről döntő grémiumnak. Mindig az élet napos oldalán járt; szerelemből házasodott, szép és vagyonos nőt vett feleségül, két, immár felnőtt gyermek apja; pályája ugyancsak szerencsésen alakult,

első nagyobb terjedelmű műve, a Bartók kamarazenéjét tárgyaló monográfia külföldön is egy csapásra közismertté tette a nevét. Péntek esti fogadónapja, melyen szellemi össztáncot jár a budapesti *crème de la crème*, oly legendás hírű, akár Rossini szombatjai. Hamarosan hatvanéves, ekkor tucatnyi kitüntetés mellé majd bizonyára másodsorra is elnyeri a Kossuth-díjat, vagy ha nem, akkor a Széchenyit; remek, a szüleitől örökölt, kétszintes, sokablakos, szép teraszos, gondozott kertű házban lakik a Rózsadombon, a nyarakat őrsegi parasztházában vagy külföldön, leginkább Olaszországban tölti. Ha majd végleg eltávozik, bizonyára a saját halottjának tekinti valamelyik Akadémia. Jó név, nagy név, szerencsés név. És aligha kétséges, hogy én vagyok a viselője.

2

E fényes név viselője, vagyis én, külső megjelenésemben már korántsem vagyok hódító jelenség. Legyünk őszinték: jelentéktelen jelenség vagyok. Erősen kopaszodom, gyér, könnyen zsirosodó tincseim szeszínűek, fogaim nagy része kihullott, a megmaradtak sárgák az örökös dohányzástól. Arcbőröm sajtszínű, tudóm, gyomrom állapota rossz, már-már aggasztó. Az utóbbi időben, bármennyit eszem is, egyre csak fonnyadok. Görnyedten járok, könnyen kiüt homlokomon a verejték, két emelet megmászása már gondot okoz. Kamaszkorom óta szemüveget hordok, homlokom lapos, felkunkorodó turcsi orromban van valami bohócos, füleim elállóak, átsüt rajtuk a nap. Rövid karom asszonyosan telt. Nem, nem vagyok szép. Talán ezért is fordítok oly nagy gondot öltözködésemre. Ruháimat a legfinomabb angol gyapjúból varratom, cipőim is méretre készülnek, olasz ingeket hordok; abban a tudatban ringatom magam, hogy drága selyem nyakkendőim a lehető legválasztékosabb ízlést tükrözik. Mindig kalapban járok; és egyébként is igen konzervatív módon ruházok. E ruházat valósággal megbénítja a hozzám bizalmasabban közeledőket, páncéllá alakul, és bizonyos félelmet kelt. De nem bánom; hosszú évek óta próbálom elhithetni magammal, hogy semmi dolgom az emberekkel. Jól van, csak féljeteek tőlem, és ne próbáljatok megszólítani – ezt mondogatom magamban némi kéjjel.

Hangom nem túl erős, se nem basszus, se nem tenor, kissé náthás orrhang, ha nagy ritkán felemelem, úgy tűnik, rikoctozom. Ennek ellenére, elsősorban humorom meg persze átfogó tudásom révén, jó előadónak számítok: még képes vagyok másfél órára lekötni hallgatóim figyelmét. Am az írás nem kenyerem; egy-egy tudományos cikkel elboldogulok valahogy, de egy magánlevél megírásakor már előbukkannak gyengéim: száraz stilusom, rossz szórendem, megkopott jelzőim. Nem is igen írok magánlevelet; persze nem is kapok – így aztán kinek is, minek is írnék. Még annyit: németül vagy angolul jobban fogalmazok, mint magyarul, ami nem csoda, hiszen a szakirodalom nagy részét e két nyelven írták.

3

Az utóbbi időben legfőbb gondom az álmatlanság. Némi olvasás – főleg az orosz klaszszikusokat kedvelem – és egy pohár konyak után rendszerint éjfél körül fekszem az ágyamba. Már régóta nem alszom együtt a feleségemmel, testi vágyaim eltűntek, hogy vele miként áll a dolog, arra nem szívesen gondolok; a dolgozószobámba állítottam be egy zöld bőrdiványt. Ásítózom, jóleső zsibbadtság tölti el a testem, kéjjel bújok a

takaró alá, becsukom a szemem, nekikészülök – és ekkor, mintha egy rossz ördög magába szippantotta volna, az álom messze tűnik, és képtelen vagyok elaludni. Hogyan is kellene csinálni? Oldalra fordulni, lehetőleg a fal felé, arcunkat a lehető legmegfelelőbb módon elhelyezni a párnán, lábat felhúzni, felvenni azt a bizonyos magzatpózt, aztán becsukni a szemet – és már repülünk is Morpheusz karjának elringató öblébe. Technika kérdése az egész. Csakhogy nálam ez a módszer már hónapok óta nem működik. Ilyenkor arra gondolok, hogy mint oly sok másban, e tekintetben is hiányos volt a neveltetésem, és bűnös feledékenységből egyszerűen nem tanítottak meg elaludni. De ez ostoba, ráadásul zavaros gondolat, nyilván az álmatlanság következménye. Hiszen aludni, akár lélegezni, mindenki tud. Kivéve engem. Forgolódom, dobálom magam, jobbra fordulok, balra fordulok, átizzadom a lepedőt. Fázom, majd pedig előnt a forróság.

Lelőköm a paplant.

Felgyújtom a villanyt, leoltom a villanyt.

Megpróbálok lassan elszámolni százezerig, vagy felmondani a Köchel-jegyzéket. A 304-es hegedű-zongora szonátánál elakadok. Rágyújtok, kiülök a fotelba, és egyre növekvő szorongással figyelem a ház neszezését, ahogy behangolja magát éjszakára. Kutyaugatás. Néhány tovahúzó autó. A falevelek zizegése. Megrécscsen a szekrény, mintha gyilkosom várakozna benne.

Ekkor persze elfog az önsajnálát. Már-már elsirom magam. Itt fekszem, százmillió évnyi fekete égbolt alatt, és nem gondol velem senki. Senki. Sem öregedő feleségem, sem az emeleti szobában lakó kövérkés, örökké pattanásos arcú, csúnyácska lányom. Bizonyára ő sem tud elaludni, szegény. Édes, drága Eszter! Magányos ágyában feltehetően a könyvespolcon elrejtett csokoládéit majszolja. Vagy kedves Wagnerjét hallgatja. Később hallom, amint kimegy a fürdőszobába. Vízcsobogás. Hosszan időzik ott. Vajon mit csinálhat ennyi ideig? Sejttem, vagyis inkább csak elképzelem, de mielőtt alaposabban kiszínezném, valami homályos szeméreméret visszaretent.

Most szívesen odaülnék a zongorához, de hát ez nyilván lehetetlen. Visszafekszem.

Egyre fullasztóbbak a zsákok, egyre jobban gyomrába gyömöszöl a ház. Áthághatatlan vonalakat húz körém ez a négyyszögletes szoba. Fejemre húzom a takarót, és gyerekkorom régi szokásával kísérletezem: zenét írok fejben. A paplan alatt sötét barlang, benne Bedford Vathekje tűnik fel, az aranyló köntösű titokkalifa, kamaszkorom kedves hőse. Egyetlen, csodálatos fényekben játszó szemével megbabonázza környezetét. Régi operatervem ez, egyszer felvázoltam a szöveggönyvet, sőt ki is dolgoztam félig-meddig. De aztán ebből se lett semmi. A paplan alatt olykor nagyzenekari művet komponálok, de legtöbbször kamarazenét. Az első, minden alkalommal lassúnak tervezett tétel kidolgozási részénél elakadok. Hirtelen prestóba csapok át, aztán vad kromatikával szétzilálom az egészet. Micsoda nyavalygás! Ilyenkor valósággal gyűlöletes a tehetségtelenségem.

Csönd. Újabb kutyák, újabb autók. Újabb széljárta levélrések. Mintha valaki járna kint az avarban. Talán Magda macska, kővér cirmosunk.

Ekkor jön a halálfélelem. Eszembe jut Tolsztoj, az ő híres arzamaszi éjszakája, a vergődés a torokszorító szobában. Minden szoba egy nagy koporsó. Most bizonyosnak tartom, hogy percekkel belül meghalok. Megáll a szívem, arra gondolok. Itt halok meg, és csak reggel találnak rám. Hidegen, holtan. Magam előtt látom a jelenetet, egyre jobban kiszínezem, elképzelem síró, kövérkés lányomat, kétségbeesett feleségemet. Igaza van Diderot-nak, nincs ember, aki legalább egy tucatszor ne kísérte volna

végig a saját temetési menetét. Hogy leküzdjem félelmemet, megpróbálok nem gondolni a szívemre. Nincs is szívem. De csak annyit érek el, hogy egyre rémültebben figyelem dobogását. Verejték önt el. És vele az önsajnálát.

Többórás küzdelem után valahogy mégis elalszom. Aztán egy rémületes kiáltással ismét ébren. És kezdődik minden előlről.

Így telnek éjszakáim.

4

Reggel aztán minden óraműszerűen zajlik. Ébredés után kitámolygok a hatalmas konyhába. Egykor szenvedélyesen szakácskodtam, ma inkább szorongatók az önelégülten csillogó lábasok, a késeken villogó élfények. Lerogyok az ablak előtt álló asztal mellé, szemben az éjszaka már kihallgatott kerti lombokkal. A lombok most is azt susogják: „halál”. Bárhová nézek, minden sarokból ez ásít felém. „Halál!”, cincogják a pirítóból kiugráló kenyérszeletkéik. „Halál”, a szék is csak ezt nyikorogja alattam. Ülök és ülök. Csapás szemmel, dohánylepedéktől bűzlő szájjal, meg-megránduló gyomorral bámulom magam előtt az asztalt. És az asztal szépen az arcomba mondja: „halál”. Wittgenstein azt írja, a halál nem az élet eseménye. A halál talán valóban nem, ám annál inkább a haldoklás.

Hamarosan kapom a kávéét. Veron, ködbeveszően távoli erdélyi rokon, gyerekkori „dadám”, első franciatanárom, a kerti házban évtizedek óta egyedül lakó mindenesünk már hozza is a párolgó csészét – csakis olasz kávéét iszom –; a savanyú szájba kerülő kortyok után üdítő az első cigaretta. Egyik reggel, csapzott fejemet, lepedékes számat, vérekes szememet megpillantva, Veron végigsimította az arcomat: „*Ça ne fait rien, monsieur le professeur, cela ne dure pas longtemps!*” Remélem, igaza lesz.

Veron bizonyára átlát rajtam, de ez a legkevésbé sem feszélyez. Élete kalandos évtizedei során már megtapasztalt mindent. De legfőbb, pontosabban egyetlen titkomat ő sem tudhatja. Nem, bizonyosan nem tudja. És ha tudná? Félek a leleplezéstől, de persze attól is rettegek, hogy sosem derül fény a másik, ahogy mondani szokták, a színpalak mögötti életemre. Mert hát valakinek tudnia kellene, mi zajlik unalmas, végtelenül banális nyilvános életem háttérében. Ezért aztán borzongató kéjjel vágyom a leleplezést. Nagy, nyilvános botrányt akarok; szeretnék az emberek arcába kiáltani valamit, hogy mit, azt magam sem tudom pontosan; talán azt kívánom, hogy irigyeljenek, hogy magukba szálljanak, hogy elszégyelljék magukat. Le akarom szidni őket, ahogy Kirillov mondja az *Ördögökben*. Talán az egyik péntek estén. De az utolsó pillanatban mindig visszatáncolok. Kátya persze mindent tud. Csakhogy ő nem tanú; nem lehet tanú, semmiképpen sem.

Egyébként: szerencsére a szüleim elég korán elhaltak. Előbb anyám és nem sokkal később apám. Tudom, hogy ez kissé szívtelenül hangzik, de én mégis szerencsének hiszem. Gondolom, minden ember tanú nélkül szeretné leélni az életét. A szülő pedig született tanú. Olyasvalaki, aki csak zavar. Engem is csak zavartak, feszélyeztek minden pillanatban. Áldom a sorsot, ha ugyan van egyáltalán ilyesmi, hogy egyikük sem érte meg első könyvem megjelenését. A dedikációt bizonyára nem kerülhettem volna el, de még ma sem tudom, hogyan találtam volna ki az odaillő megszólítást.

Néha eljátszom a gondolatlaltal, hogy Veron az anyám. De ez kínos képzet, mert ha igaz lenne, többé nem tudnám megszólítani. Különös: Veron olyan tanú, aki mégsem zavar. Egyszóval a szüleim idejében meghaltak, rám maradt a ház, a kissé már lejárt-

szott, de mégis nagyszerű Bösendorfer, apám könyvtára, a nehezebb időkben igen jól piacra dobható antik éremgyűjteménye, ragyogó zakói, mesés nyakkendői. És nem feszélyeztek többé. Mikor meghaltak, úgy éreztem, végre elkezdhetem az életem. Szabad lettem. Szerintem Kátya is így gondolkozik erről. De róla később akarok beszélni.

Megjelenik a konyhában a feleségem. Egykor valódi szépség, sokak szerint még ma is vonzó asszony. Bizonyára. Megfürödve, illatfelhőbe burkolva, tökéletesen kikészítve érkezik. Ő is választékosan öltözik. Kontyba fésült gesztenyés haj, magas homlok, szürkés-kék, amolyan beszédes szem, ahogy mondani szokták. Okos nő, némiképp fenséges. Korosodó operadiva, persze nem a karikatúra értelmében. Nekem mégsem tetszik, sőt ma már semmit sem jelent a számomra. Szinte hihetetlen, hogy egykor majdnem megőrültem ezért az immár lassan romlásnak induló testért, hogy komolyan érdeklődött munkám iránt, hogy segített az olasz szakirodalom feldolgozásában. Igen, ma már szinte felfoghatatlan, hogy megismerkedésünk korszakában micsoda szenvedéllyel játszottuk Schubert meg Mozart négykezeseit! Hidegen rám néz, nyilván tudja, hogy megint nem aludtam, hogy szenvedek, de már nem kérdez semmit. Látom, hogy visszariad az undortól megvonagló számtól. Némán kávézunk egy darabig. Aztán kocsijába ül, és berobog a városba. Vajon mivel tölti délelőttjeit? Nemigen érdekel, vagy inkább riaszt a válasz. Nem akarok tanú lenni.

Már nemigen járunk ki együtt. Régebben persze minden estét koncerten töltötünk, vagy elmentünk egy színházba. Jártunk az operapremierekre. Aranykárászként villogtunk a fényben, ha szabad így mondanom. Utána meghitt vacsora egy hangulatos, kockás terítés, úgynevezett kisvendéglőben. Aztán pedig az ágy.

Manapság már havonta egyszer is kinszenvedés a hangverseny. Elnézem a pódiumon vadul fűrészelő vonósokat, a kivörösödő fejjel dolgozó rézfúvósokat, a kutyaúszást produkáló karmestert, és elfog a nevetetnék. Ilyenkor elképzelem, hogy mint a televízióban, váratlanul elmegy a hang, a zenekarból nem hallatszik semmi, csak az értelmetlenül kapálózó zenészeket látom. Elismerem, hogy ez nem zenetudóshoz illő gondolat, de szórakozni csak kell. Kierkegaard szerint úgy is védekezhetünk az unalom ellen, ha mondjuk a végén kezdünk el olvasni egy regényt. Maguk a művek már nem érdekelnek, az előadásuk pedig csak nagy ritkán okoz meglepetést. A szünetekben aztán végigterelem tyúkfarmomat a büfében: a feleségemet, Eszter lányomat és persze Veront. Elkerülhetetlenül összefutunk néhány kollégával. Szinte hallom, ahogy összesúgnak a hátam mögött: „Na, már ez se sokáig húzza”.

Ha péntek van, a reggeli kávénál Veron előadja az esti menüt. Mindig egyetértek, ugyan minek is vitatkoznék? Könnyű vacsora, többnyire szendvicsek, hidegtálak. Legfeljebb a borok kiválasztásába szólok bele. Egyébként a feleségem, aki néhány év óta imádja ezeket az estéket, minden alkalommal előkészít valami meglepetést. Egy embert, egy ételt. Tudom, hogy este majd meglepettnek kell látszanom, ezért gyorsan magukra hagyom a nőket.

Más napokon kinosabban alakul a reggel. Különösen, ha nagy néha Eszter is megjelenik. Amikor éppen nincs munkája – olasz–francia szinkrontolmács –, még inkább elhanyagolja külsejét; kinyúlt fürdőköpenyében, zsíros hajjal, puffadt arccal, csipás szemével hunyorogva rogy le az asztalhoz; rágyújt; elkínzott tekintetében ott a szemrehányás: „Nézzétek, mit tetetek velem!” Most legszívesebben ölle kapnám, és mint kislány korában annyiszor, újbegyéit csókolgatva elgügyögném közös mondókánkat: „Pisztácia, eper, vanília.” De hát ez nyilván nevetséges lenne, valamint fölöttébb kockázatos, ám leginkább hazug, hiszen be kell vallanom, ez a lötytyedt keblű, vastag com-

bú, súlyosan rövidlátó, Wagner-rajongó, lompos nőszemély, aki véletlenül – vagy nagyon is szükségszerűen? – a lányom, inkább undort és félelmet, mintsem együttérzést vált ki belőlem. Amikor mindezt egy szempillantás alatt végiggondolom, előnt a bűntudat és a lelkifurdalás. Nincs ürügyem, hogy gyorsan bemeneküljek a zuhany alá, összeharapott szájjal ülök az asztalnál, igyekszem elkerülni Eszter tekintetét, miközben azt hallom, hogy a feleségem valami háztartási tennivalóról beszél. A hangyairtásról, mondjuk. Alig hihetem, hogy az én egykor oly tündöklő Annám ilyen prózai lett a mellettem eltöltött évek során. Lehetséges, hogy én tettem tönkre? Hogy végtelenen megfertőztem iszonytató ürességemmel? Önvédelemből inkább arra gondolok, hogy mint mindenkinek, a feleségemnek is van valami „titka”, és ez a lapos fecsegés csak amolyan fedőszóveg. Igen, meggyőződésemmé lett az évek során, hogy minden ember kettős életet él. Lehetetlen ugyanis, hogy ilyen banális legyen az emberi világ. Minden egyéni élet valamilyen titkon alapszik, mondja Csehov egyik hőse. A feleségem talán szeretőt tart. Talán Böröcz, a novellista a szeretője. Talán Mocsáry, aki leginkább drámákat ír. Egyik sem örvendetes. Noha nem is kétségbeesítő.

A zuhany alatt némileg megnyugszom, mi több, felfrissülök. Bár ha elnézem lelapadt hasamat, beesett mellemet, tejbegrizszerűen puha és egyre fogyó, halálra szánt testemet, alant pedig cinikusan kunkorodó hímvesszőmet, ismét előnt a szorongás. A tükör előtt perceken át grimaszolok, mint állítólag az öreg Rossini. *Péchés de vieillesse*. Kapkodva öltözködöm, belemenekülök páncélomba, kalapomat sisakrostélyként húzom a fejembe. Vágyom az indulást, a szokásos taxit, a szokásos egyetemet. A városba menet jó elnézni a kocsiból a Dunát. Úgy érzem, minden hullámot ismerek.

Az egyetem bejárata melletti üvegkalickában egy zsiros arc merül fel az ételhordó mélyéből: mankójával kopogva Gogolyák üdvözlő, akár a karmestert vonójukkal a hegedűsök. Egy szögre akasztva recsegő kistrádiója szól, a vastag befőttesgumival a háshoz rögzített laposelemek miatt mintha folyton viselős volna a kis Szokol. Gogolyák, akinek keresztneve végképp elkallódott valahol, nyilvánvalóan besúgó, csak azt nem tudom, manapság kinek dolgozik. Mindig akad a keze ügyében valami zabálnivaló; paprikás krumpli, rizses hús, székeleykáposzta, többnyire ilyen finomságokkal táplálkozik. Egyszer megajándékozott egy hatalmas adag úgynevezett hazai körömpörkölttel. Álltam a fülke előtt, kezemben a langyos verejtéket izzadó üveggel, miközben megvonagló gyomorral figyeltem a hajdani sertés paprikás lében úszó, pajkosan felém kapirgáló ujjacskáit. Aztán – ki tudja, hogyan, bizonyára véletlenül – kicsúszott a kezemből a befőttesüveg. Még idejében hátraugrottam, mintha csak számítottam volna ügyetlenségemre, de Gogolyákot váratlanul érte a dolog, így aztán a szerteszt freccsenő saft szinte agyonáztatta nadrágját, még a mankójának is jutott. Felkiáltott, szája már-már sírásra görbült, és oly kétségbeesetten nézett le a zsírtól izmos nadrágra, akárha élete loccsant volna szét a kövön. Aztán négykézlábra ereszkedett, hogy feltakarítsa a mocskot. Vajon később, mikor már senki sem látta, leszopogatta-e a nagyobb üvegszilánkokat? – bevallom, ez a kérdés mindmáig foglalkoztat.

Mindenesetre azóta óvatosabb. „Hogy szolgál a szervezet, professor úr?”, így köszönt reggelenként. Azt beszélik, újabban „telálló krumplit” és hagymát árul a portásfülkében.

Felkanyarodom az emeletre. A tanszéken is a szokott kép fogad. Az asztalnál Boltánszki ül, és természetesen olvas. Hogy nem magyarul, abban biztos vagyok. Amikor belépek, felnéz; okosan csillogó szemüvege mögül lassan, gondosan végigmér, fényes, búzaszőke haját hátraveti, aztán valami köszönésfélét mormolva visszabújik a könyvé-

be. Bár évek óta kollégám, minden alkalommal vérig sért ez a gunyoros modor. Vitathatatlanul elsőrangú koponya, és mélyen bánt, hogy voltaképpen szóba sem áll velem. Boltánszki az újabb iskola híve; ő már nem partitúrákat vizsgál, hanem szövegeket, pontosabban szólva „textusokat”, és azon van, hogy „újrakontextualizálja” őket. Szólamvezetés, rákfordítás helyett a hangzások modellek tér-idejéről, különféle hallgatói horizontokról beszél, amelyek, úgy mond, összeolvadhatnak a befogadás során. A befogadót be kell vezetni az akkordok igazságába mint elrejtetlenségbe. Vagy valami ilyesmi. Hogy elkerüli a zenetudósok társaságát, azt könnyen megértem, de azt már kevésbé, hogy ezzel szemben irodalmárokkal barátkozik. Engem, gondolom, amolyan képeses trogloditának tart, olyasvalakinek, aki egykor értékes dolgokat produkált, de immár eljött az idő, hogy végleg eltűnjön a levitézlett alakoknak kijáró sülyesztőben. Számára az lenne a legkényelmesebb, ha önként távoznék. Nyíltan persze nem bírál, csak minden mozdulatával kinyilvánítja, hogy amit képviselek, az „passzé”. Mégsem állíthatom, hogy karrierista. Valószínűleg sajnál is, miközben nagyvonalúan megbocsátja hanyatlásomat. Egyszerűen csak túllépett rajtam. És ki tudja, nincs-e igaza valóban? Az elmúlt öt évben vajon elolvastam-e úgy istenigazából akár egyetlen cikket is? Írtam-e akár egyetlen, legalább közepesen érdekes tanulmányt? Hol maradnak csillogó ötleteim? Mi lesz az öreg Rossiniról tervezett döntő esszémmel? Hová tűnt egykori szellemi izgalmam?! Igen, „*je suis un levitézlett ember*”, ahogy Sztjepan Trofimovics mondja.

Egyszer meghívtam Boltánszkit péntekre. Az este alatt egyre növekvő rémülettel figyeltem, hogy reménytelenül elhízott Eszter lányom arca valósággal fénybe borul, ha felé fordul ez a tündöklően okos szemüveg. Egy sarokba húzódva beszélgettek. Bizonyára Wagnerről. Sokáig, kitartóan; távol a többiektől. Távol tőlem. Fényévekre tőlem. Képtelen voltam levenni a szemem Boltánszki magyarázatra lendülő, rendkívül finom kezéről. Engem is megbabonázott, nemcsak a lányomat, aki az új kontaktlencséjétől sírós szemmel csüggött Boltánszki minden mozdulatán. Odaléptem hozzájuk. Pár bevezető mondat után nyersen nekitámadtam: „Mondja, kolléga úr, nem gondolja, hogy mondjuk a *Le nozze di Figaro* XVIII. századi visszakontextualizálásához a maga saját, XX. századi agyát is vissza kellene kontextualizálnia? Hogy működésbe lépjen az elrejtetlenség, vagyis – *verzeihen Sie mir, bitte sehr* – az *Unverborgenheit*? Mégis, hogyan akarja végrehajtani ezt a fölöttébb problematikus műveletet?” Boltánszki csak a szokásos szarkasztikus félmosolyával válaszolt. Szemében meg a világosan kiolvasható kérdéssel: „Minek jöttél ide? Mit zavarasz? Miért nem örülsz inkább a lányod örömének? Hát nem látod, hogy rajtam kívül senki sem foglalkozik vele?” Mondott még néhány udvariasan kitérő mondatot, aztán otthagytott mindkettőnket. Még ma is magam előtt látom Eszter lányom megvonagló száját, most már valódi könnyektől nedvező szemét. Gyűlölet volt ebben a tekintetben, no meg némi kétségbeesés. Karja reménytelenül lógott le a válláról, akár a hájas testét elleplezni hivatott, túl bőre szabott zsákruha. Azóta nem beszélgetünk Boltánszkiival. *Quel dommage*.

Magamhoz veszem jegyzeteimet; már alig várom, hogy beléphessek az előadóterembe. A legszebb pillanat az, amikor végigmegyek a folyosón. Mindenhonnan árad a zene. Parttalanul, összefüggéstelenül. Koncerten, operában a legkedvesebb élményem a hangolás. Ebből – legalábbis látszólag – még bármi lehet. Vonások keverednek klarinétokkal, a zongora zúg, néha felvisít egy éneklő, dörömbölnek az ütősök. Itt egy Mozart-frázis, amott egy Kurtág-melizma. Ez az értelmetlen csoda felvillanyoz. Ruganyos léptekkel érkezem az előadóterem elé.

Mint már említettem, még képes vagyok lekötni növendékeim érdeklődését. Nem tervezem meg előre előadásaimat; a jegyzeteket, melyek őszintén szólva meglehetősen régiek, csak amolyan professzoros kellékként viszem magammal. Valami bevezető mondat után – „legutóbb, tisztelt hallgatóim, a kései Beethoven-sonáták és -kvartettek tételsorrendjét taglaltuk, különös tekintettel a *scherzo* elhelyezésére, most tehát...” – belevágok a közepébe. Beszélék tíz percig, húszig, ekkor megérezem, hogy lankad a figyelem. Bedobok valami szójátékot vagy a következő tréfát: „Erről, tisztelt hallgatóim, éppúgy nem lehet vitatkozni, mint Beethoven Lajos szerint a generálbasszusról.” Ez a meglehetősen lapos vicc mindig és minden szemeszterben sikert arat. Ha ez sem segít, előjátszom a zongorán. Egykor pianistának készültem, és ma sem klimpírozok túrheterenül. Meggyőződéseim, hogy az op. 110. szonáta bevezető ütemeit legalább olyan szépen adom elő, mint Valerij Schauer; ez pedig nem kis dolog. Ha zongorázom, úgy érzem, még a legbárgyúbb hallgatók is megilletődnek. Mi tagadás, én magam is.

Általában két, esetleg három témát adok elő egy évben. A legfontosabbak: Beethoven kései stílusa, különös tekintettel a fúgára és a variációra, valamint nagy témám, az opera időszerkezete. Egy régebbi, még bölcsészek által is erősen látogatott sorozatomhoz, mely az „Őrülési jelenetek a XIX. század operáiban” címet viselte, már kissé korosnak érzem magam. Még annyit: ha operáról adok elő, sokszor előénekelek a zongora mellett. Ez persze hiba, de nincs erőm lemondani róla. Hiszen ki nem vágyott még arra, hogy életében legalább egyszer úgy istenigazából elbömbölje a Regiszteráriát?! Az órák végén többnyire megtapsolnak.

Bár minderről inkább múlt időben kellene beszélni. Hol vannak már a régi tapsok? Régebben szerettem előadásaimat, a sikeremet, a zongoratudásomat, német vagy francia szójátékaimat, még akkor is, ha tudtam, hogy csak néhányan értik meg. Ma már alig pihegek egy-egy óra végén. Mintha valaki más lenne ott, mintha egy hasbeszélő szólna belőlem. Akárha valami trükkösen mozzgatott mechanikai szerkezet volnék. Ilyenkor úgy tekintek magamra, mint egy indifferens mősziőre. Elönt a szégyen; az arcok összemosódnak. És, legyünk őszinték, ezek az arcok a csillogó szemű érdeklődés helyett inkább csak gyötörő unalomról tanúskodnak. Egyre gúnyosabbnak érzékelem az előadásaim alatt minduntalan felhangzó köhögést, fészkelődést, a tenyerekbe fojtott ásitásokat. Laposnak, üresnek vélem, amit előadok. És ki tagadhatná, hogy valóban üres és lapos?! Egyszerűen nincs veleje a mondandómnak. Nem lelkesít már a tárgy. Semmi sem lelkesít. Mi közöm van nekem a kései Beethovenhez? Mi közöm Haydn kvartettjeihez? Vagy még inkább: mi közük hozzám nekik?! Hol vagyok én ettől? Nem ócska hazugság ez az egész?

A hallgatóság figyelme egyre inkább elkalandozik. Sokan kibámulnak az ablakon. Néhányan újságot zörgetnek a pad alatt. Én meg csak beszélek, beszélek, akár valami felhúzott papagáj, míg végső kétségbeesésemben a zongorához menekülök. De mindehiába; technikám megkopott, a futamok lyukasak, egyre többet ütök mellé. Verejtéktől csatakos ujjaim reménytelenül csúszkálnak a billentyűkön. Hirtelen elképezelem, hogy a tanítványok soraiból eleinte csak alig hallható kuncogásként, később egyre hatalmasabb hullámokban előtörve, a háromszoros fortéig duzzadva csap fel a nevetés; fuldokolva, visitozva, hörögve, térdüket csapkodva, nyálukat csorgatva röhögnek, én pedig egy végső kacagásvihar szelétől gutaütötten nyúlok el a zongora alatt.

Bizony, gyötrelmes pillanatok ezek.

Tanítás után fogadóóra. Teljesen értelmetlen vállalkozás, mégis végig kell ülnöm he-tente egyszer. Álcázásként magam elé húzom az *Archiv für Musikwissenschaft* egy példányát, noha a szöveg éppannyira érdekel, mintha mondjuk a *Filatéliai szemle* heverne előttem. Mégsem kerülhetem el sorsomat, mindig akad látogató.

Tipikus eset: bejön egy reménytelen alak, akit már többször elbuktattam. „Elnézést a zavarásért, professzor úr, de már négy alkalommal is elégtelent adott, gondoltam, ha esetleg kaphatnék egy elégségest, akkor becsületszavamra...” Itt elakad, könnyörögve néz rám szódásüveg-alj-szemüvege mögül. Ehhez a szemüveghez voltaképpen szikárnak, már-már csutkásnak kellene lennie; de nem, ez puha, ez zsíros, mégpedig különösen a hasa tájékán szalonnás. Ingén kiütköznek a butaság sötét izzadságfoltjai.

„Nézze, kedves barátom, nem adhatok magának elégségest. Becsületszóra a legkevésbé. Hiszen maga még az augmentálást és a diminuálást is képtelen elkülöníteni. Játssza át újból a *Die Kunst der Fugét*, aztán jöjjön el megint.” Noha jól tudom, hogy még egy háromszólamú invenció eljátszása is meghaladja az erejét. Minek van ez itt?!

„Mondja, voltaképpen mit keres maga itt? Miért nem néz valami tisztességes munka után? Vagy nőszüljön meg, *meinetwegen*...” Ez a német szó végképp kibillenti az egyensúlyából.

„Már megbocsásson, professzor úr, de ha most itt hagynám a tanintézetet, akkor kárba veszne ötévi áldozatos munkám. Ezt mégsem kívánhatja tőlem... Egyébként: van már menyasszonyom.” Ezt ügybuzgalma végső bizonyítékaként vágja az arcomba.

„Gratulálok, noha furcsállom a hölgy ízlését.” A sértést, noha nehezen, de lenyeli; tovább kell ütnöm a vasat: „Nézze, inkább öt elvesztegetett év, mint egy értelmetlen élet... Hiszen maga nem muzikológus! És nem is lesz az soha! Magának semmiféle szellemi érdeklődése nincs. Ha már mindenáron zenélni akar, nyergeljen át mondjuk – vadászkürtre! Nem is rossz ötlet, én a maga helyében komolyan elgondolkoznék ezen a pályamódosításon. Vagy próbálkozzon slágerfelsőrész-készítéssel, arra mindig nagy a kereslet. Imponálna a hölgynek. Tudja, négynegyedes, kétszer nyolcütemes téma a felső szólamban, természetesen domináns kitéréssel... A harmonizálást persze bízza szakemberre.” Néz, nem érti, hogy most viccelek vagy megalázom. Nincs más hátra, meg kell sajnálnom: „Jól van, barátom, most menjen szépen haza, és jöjjön vissza, ha felkészült.”

„Mégis, mikor jöhetek?”

„Nekem mindegy. Akár holnap.”

Udvariasan elköszön, és távozik, de persze gyűlöl, magában azt gondolja: „Minek jöjjenek el, úgyis megbuktatsz, te vadállat!”

A másik eset még rosszabb. Vagy nem is tudom. Mindenesetre rémületesebb. Természetesen nő. Gondosan bodorított, ticiánvörös sörény, vékony trikó, bő, oldalt felvágott, fekete selyemszoknya, ha leül – márpedig nagyon is határozottan leül –, kivül-lan testszinű harisnyába bújtatott lába. Izmos láb, mi tagadás. A trikót szinte szétveti virgoncka keble. Ritkásan ültetett, apró szemű, hegyes fogsor: fenyegető gyöngyök. Meggyszín szája; nem, ez nem szája, ez ajak. Mégpedig méh csipte. A szemüvege legalább negyvenezer forint. Remek bőrtáska, bőrcipő. Gazdagok a szülők. Szemtelen, hetke kis jelenség, szemtelen a csöcse, a dereka, a táncos lába, szemtelen a gömbölyű seggecskéje is. Már publikál. Kisebb cikkeket, de mégis. Tudja, hogy tudom, hogy publikál, de a viláért sem hozná szóba. Az úgynevezett Ph.D. tanulmányán dolgozik

– olyan módi ez nálunk mostanság, akár boldogabb vidékeken a *nouvelle cuisine*. Nem tagadható, hogy némileg önálló elme, már amennyire egy nő az lehet, de, mint kortársai többsége, karrierista, ezért hát úgy tesz, mintha az én tudományos tanácsaim nélkül egy lépést sem tudna előretípetni a pálya rögös útján. Vagy jól hatna a nevem az egyik ajánlásban. Vagy ösztöndíjra feni fogacskáit. Tudom is én. Meg persze szeret játszani. Ezúttal velem. Mondom, nő. Rám villantja szemét. Istenem, segíts: rám emeli sötétkék, hosszú pillájú, csodálatos tükrű szemét.

„Tudja, professzor úr, azt szeretném, ha a maga irányítása alatt dolgozhatnék, egy szóval arra kérem, adjon témát a disszertációmhoz!”

Egyenesen a szemembe néz, félig nyitott ajkában nedvesen csillognak a fogai. Hirtelen eszembe jut, hogy többször is láttam együtt Boltánszkival. A könyvtárban vagy az utcán. Netán egy koncerten? Idegesen rágyújtok.

„Nézze, én nem adhatok témát magának. Maga eléggé önálló elme; ha jól tudom, remekül olvas németül és franciául, és ami még fontosabb, elég erős a filozófiai érdeklődése. Ez ritkaság a mi tudományunkban. És még unikálisabb jelenség a hölgyek körében. Egy szóval, magának nincs szüksége rám...” Az utolsó mondat kissé keserűre sikerül, szégyenemben összecsikordulnak a fogaim. Gyorsan korrigálok: „Ha már mindenáron akar valamit tőlem, akkor azt ajánlom, menjen neki Adornónak. Vesézze ki a Beethoven kései stílusáról írott esszéjét. Meg a Missa-tanulmányt. Menjen neki! Persze ne úgy, mint az a vén marha Palotay.”

Cinkosan összenevetünk. „Egy szóval: dolgozzon önállóan.”

Megcseréli a lábát. Megint sziszeg a harisnya. „Köszönöm az ötletet, de megítélésem szerint Adorno már amúgy is pásszé. És nekem minden vágyam, hogy a professzor úr alatt dolgozhassak...” Az „alatt” szót megnyomja, ez már ijeszt és egyben undorít, sőt szorongással tölt el. Ugyanakkor felhevülök. Korábban azt mondtam, hogy kihalt belőlem a nemi vágy, nos hát ez hazugság volt, rút hazugság. Hogy mekkora, az most látszik igazán. A szám kiszárad, kezem remeg, most, akár valami buta Móricz-vadkan, legszívesebben letépném róla a szoknyát, pontosabban a fejére borítanám, és azonnal magamévá tenném az íróasztalon, hogy hörögjön, és égbe kapáljanak fekete cipellős lábacskái.

„Nem vagyok témakereskedő!” – valóban én vagyok az, aki szinte habzó szájjal ezt a mondatot üvölti? Igen, igen, döbenten hallom, hogy miket rikácsolok: „Hagyjanak békén! És különösen maga, kicsikém! Menjen Boltánszki tanár úrhoz! Nekem nincs témakereskedésem! Miért nem akarnak önállóan dolgozni!? Miért rettegnek úgy a szabadságtól?! Menjen, hagyjon magamra! Menjen, kérem! Menjen!”

Felrángatom a székből, a kezemben érzem lüktetően forró tenyerét. Kissé riadt, de azért izgatja a helyzet. Együtt remegünk. Az ajtóból még hetykén visszanez. Okos kígyó. Eltiporni. Valóban komédiázik?

Hátrahanyatlom a székből. Feltépek egy fiókot, jól meghúdom a benne lapuló whiskysüveget. Egy cigaretta. Még egy korty. Megtörlöm a szemüvegem. Ülök. Hallom, hogy az egyik teremben valaki a *Karnevált* gyakorolja. Lassan megnyugszom. Farkaszemet nézek a falon függő Beethoven-metszettel. Nevetséges zseniféj. A szempár az égre vetve, a hajzat legalább olyan eszelős, mint a *Hammerklavier* zárótétele. Fiala korában persze még istenítette a nőket. Az Erdődyk, a Brunswickok, a Brentanók, a parfümös miderben szonátázó grófkisasszonyok. De a végén csak kurvákhoz járt.

Igen, a kurvák...

Ám előbb még Kátyáról kell beszélnem.

Kátya, mint a neve is mutatja, orosz származású. Apja a megszálló hadsereg egyik tisztjeként Budapesten harcolt 1956-ban, hogy aztán súlyos tüdőlövessel nyomja a kórházi ágyat hat hónapon át. Utókezelésre a Mátrába ment egy gyógyüdülőbe. Itt ismerkedett meg orvosnőjével, későbbi feleségével. Igazi regényes, szívhezszólo történet volt, szerelem első látásra, holdfényes esték az üdülő teraszán, könnyáradatba fulladó orosz vallomások, és így tovább. Mindezt mindenekelőtt a feleségemtől tudom, aki akkoriban egyetemi gyakorlaton tartózkodott a szanatóriumban, s így akaratlanul is tanúja lett a lábadozó orosz tiszt és a magyar tüdőgyógyász nő románcának. Aztán én is megismerkedtem velük. Mit mondjak, zavarbaejtő párt alkottak. Szerelmük kisugárzásának, ha jól sejtem, senki halandó nem állhatott ellen, és ez kissé feszélyezően hatott. Itt volt ez a remek külsejű emberpár, arcukra minden pillanatban kiült a beteljesült boldogság, a szinte túlvilági összetartozás révülete. Sosem hittem a szerelem megváltó erejében, de ezúttal kénytelen voltam legalábbis felfüggeszteni álláspontomat. És ha jól belegondolok, be kell vallanom, kettőjük látványa bizonyosan hozzásegített egyik fontos fiatalkori esszém megfogalmazásához, amelyben a Verdi-operák szerelmi duettjeit elemeztem. És persze, mint már mondtam, feszélyezőleg hatott regényük. Akaratlanul is tanúja lettem olyasvalaminek, aminek semmiképpen sem kívántam tanúja lenni.

Csak a gyerek hiányzott. Évekig vágytak rá, mindhiába. Aztán 196...-ban végre megszületett Kátya. Nem sokáig örülhettek neki. Hamarosan kiderült, hogy Dmitrijnek a lövés következtében kifejlődött tüdőrákja operálhatatlan. Felesége egy héttel volt hajlandó túlélni férje temetését. Orvosnőként könnyen juthatott gyorsan ölü mérleghez. Nyár volt, rekkenő meleg, a kislány Moszkvában nyaralt, az anyát egy hét múlva találták meg a lakásban, nem részletezem, milyen állapotban. Búcsúlevelében a feleségemre bízta a gyermeket, de az évek során Kátya egyre inkább az én kezem közé került.

Szóval Kátya hozzánk került, voltaképpen mi neveltük fel. Én kezeltem örökségét, ami meglepő módon elég tetemes volt: a takaréketkönyveken kívül a kislányra maradt a hatalmas, ragyogóan berendezett lakás (később ráadásaként egyik nagynénjétől örökölt még egy apró garzont a Hold utcában), benne a csodálatosan puha hangú rövid Pleyel zongora.

Tehát hozzánk került, de nem sok örömet hozott a házra. Mit is mondhatnék? Minden olyan banálisan alakult, mintha nem is történhetett volna másként, és talán ez volt a legkietlenebb az egészben. Eszter lányom csúnya volt, Kátya hódítóan szép és izgalmas kamasszá serdült. Enyhe akcentusa csak fokozta erotikus vonzerejét. Lányomnak, és így természetesen feleségemnek is, valódi kínokat okozott, ha az akkor beindított pénteki estélyeken – *jour fix!* – minden férfi az orosz szépség körül nyüzsgött, Eszterre meg jóformán ügyet sem vetett senki. Ami fölöttébb kínos volt, hiszen az első péntek estét éppen a lányom születésnapja alkalmából rendeztük.

Magam kevésbé szenvedtem meg ezt a történetet. Feltehetően engem is lenyűgözött Kátya személyisége. Azt gondoltam, egy helyett most két lányom van, a másodikat ingyen kaptam, mintegy kegyelemből. Az egyik sikeres, a másik nem. A sikeres majd magához hasonítja a sikertelent, így végül Eszter is jól jár. Talán ezt gondoltam akkoriban. Talán mást. Nem tudom. Lehet, hogy mindez önvédelem volt csupán. Nem tudom. És ma már egyre kevésbé tudom.

És aztán felkamaszodott a fiam is. Beleszeretett a folyton előtte villogó Kátyába, nem is történhetett másként. Egyszer a feleségem – állítólag véletlenül – rosszkor nyitott be Kátya szobájába; ott feküdtek összeborulva, a kéjtől álomittasan, meztelenül. A lemezjátszón Zerlina énekelt. Hogy ki volt a „csábító”, nem kutatta senki: az akkor már nagykorú Kátya beköltözött szülei lakásába. A fiam disszidált, most első fagottos a hamburgi rádiózenekarnál. A feleségem ekkor határozta el, hogy feladja praxisát, és ezentúl kizárólag gyógytornát oktat az egyik földszinti szobában. Eszter sírt, ha jól emlékszem. Veron nem szólt semmit. Segített Kátyának a csomagolásban. *Rien de plus naturel.*

Egyszóval: nagy, mondhatni alapvető, más szempontból úgynevezett tragikus változások minden vonalon; és mégis: mindig úgy véltem, hogy mindez köznapis és ezért végtelenül unalmas. A fiam elment, nem bánkódtam utána, hiszen a szívem mélyén igazat adtam neki. Hamburgban boldog lett, már amennyire boldog lehet bárki is. Ötévente ha látom. Eszter majdcsak talál valakit – gondoltam akkor.

Feljethetetlen dalesték pénteken: a kamaszos szépsége teljében virágzó Kátya, rövidre nyírt fiús hajjal, enyhén kancsalító fekete szemmel, bámulatos, a legjobb szalonban varratott selyemruhájában a zongora előtt, a kíséretet – olykor megvonagló arccal, de tökéletes ujjrenddel – minden esetben Eszter lányom látta el. Titokban talán azt remélte, hogy Kátya sugárzása erotikus fénnel vonja be őt is, ami – mint később véletlenül kiderült – nem volt teljesen sületlen elképzelés. Vagy szenvedni akart, közszemlére tenni esendőségét. Nem tudom. Különös párt alkottak, annyi bizonyos.

Kátya mindig bizonytalanul kezdett. Többnyire romantikusokat adtak elő, Brahmsot, Schumann-t és közös kedvencünket, a tébolyult Hugo Wolfot. Szóval Kátya bizonytalanul kezdett, olykor ráadásul hamisan, de aztán egyre jobban magához ragadta a gyeplőt. Talán nem túlzás, ha így fejezem ki magam, ugyanis előadásában volt valami kérlelhetetlenség. Ha hanggal nem győzte is mindig, színészi játékával, szeme villanásaival, keble hullámzásával, fel-felrebbenő kezével, apró lábmozdulataival, előrelépéseivel, megtorpanásaival néha félelmetesen meggyőző hatást keltett. Kicsit úgy énekelt, mint Natasa Rosztova – a lelkéből, *szusagen*. De ami ebből az énekből kisugárzott – és ebben fölöttébb eltért Natasától –, ez a dalokban megformált légkör nem az első bálozó voltaképpen testetlen, még senki megfogható személyre nem vonatkozó érzülete volt; másképp fogalmazva, ez nem annak a kicsit bódító, kicsit andalító, kicsit perzselő, de kicsit mégis felületes, pezsgőbuborék-szerű szerelemnek a légköre volt, amit Natasa bátyja, Nyikolaj Rosztov érzett a szülői házban, mikor csapattestétől hazajött a karácsonyi ünnepekre: „Ragadd meg a boldogság pillanatát, szeress, és szerettesd meg tenmagadat is!” Nem, boldogságról itt szó sem lehetett, ez erotika volt, súlyos, füstös, felkavaró érzékiség. Persze ezzel nem akarom azt mondani, hogy a kettő, mármint a boldogság és az érzékiség feltétlenül kizárja egymást. De Kátya éneklésében minden erotikussá változott. Amikor például Brahms talán legkeserűbb dalát énekelte, akkor az „*O Tod, o Tod, wie bitter bist du!*” szövegű, rezignáltan kétségbeesett felkiáltás is valahogy csábítóan hatott, a halál ekkor nem keserű volt, hanem éppenséggel „*süss*”, vagyis édes. Kátya, mint minden kamasz, a keresés állapotában élt, még úton volt, ám ez az út megfogható volt, tapintható, szagolható, ha szabad így kifejezni magam. Ez az út egyértelműen a másik férfihoz vezetett. Szándékosan mondom ilyen kétértelműen. Mert e vágyakozásnak, ha egyáltalán annak nevezhető, mindig valami elérhetetlen, mindig a másvalaki volt a célja, ugyanakkor minden alkalommal mégis elért valakihez, de amikor célba talált, azonnal már a következőre támadt kedve. Vagyis tulajdonképpen senkiben sem lelt örömet. Ezért aztán önmagában sem.

És a férfiak sem érezhették másként. Akár a mitológiai Ixión, mikor Kátyát ölelték, ködképet öleltek voltaképpen, fantomot, aki úgyszólván folytonosan tovagőzölgött, kigomolygott karjukból, hogy átlebegjen egy másikhoz, és innen aztán megint tovább. Vagy Heléna volt Kátya, az egyiptomi Heléna, aki a titkos mítosz szerint a maga testi valójában soha nem járt Trójában, csak ködképként hevert Párisz és a többi trójai vitéz karjában, és a háború iszonyatos tíz éve alatt Thébában élt Menelaoszára várakozva hűségesen? A hasonlat persze félrevezető, mert Kátya senkire sem várakozott; egyáltalán a várakozás mint élethelyzet tökéletesen ismeretlen volt számára. Inkább olyan Heléna volt ő, aki egyszerre volt ködkép és valóság, vagyis valóságos és valószínűtlen egyidejűleg. Feltehetően önmaga számára is. Vagy a Hegel *Fenomenológiájában* szereplő széplelek volt Kátya, akiből, úgymond, hiányzik a külsővé válás ereje, az az erő, hogy dologgá változtassa magát, és ekként elviselje a létet, és aki ezért elhamvad magában, és szertefoszlik, mint alakatlan pára? Vagy mégis inkább... De nem, csak fecsegek; nem tudom, ezt sem tudom, vagy pontatlanul tudom.

Nem tudom megfejtteni a régi Kátyát.

7

Az új már sokkal egyszerűbb képlet. Elfoglalván szülei lakását, néhány hónap lézengés és gyakori rendőrségi részvétellel tarkított züllés után azonnal tárgyat keresett gomolygó személyiségének; most, Kierkegaard-t idézve, kétségbeesetten önmaga akart lenni; mintegy kitermelve magában a külsővé válás erejét, minden erővel azon volt, hogy – *sozusagen* – megvalósítsa önmagát. Ez a tárgy az opera volt. Kátya úgy döntött, hogy operaénekesnő lesz. Néhány hónapig egyik vidéki színházunkban lépett fel meglepően nagy sikerrel, aztán külföldre utazott egy olasz impresszárió társaságában.

Az operaszínpad választása tökéletesen téves elhatározás volt. Mikor dalokat énekelt, vagy egyáltalán csak énekelt, inkognitós személye egy pillanatra sem kristályosodott ki, és erre nem is volt szüksége, hiszen éppen ez az eldöntetlenség volt oly vonzó, nemcsak erotikus értelemben. Az operaszínpadon Kátya személyiségének varázsos eldöntetlensége eldöntött lett; egy operaszerepben, éppen mert szerep, vagyis megformált egész, a személyiségnek határozott körvonalakat kell öltenie, az inkognitós derengés itt bűn, melyet a nézők hibaként, a karakterformálás hiányosságaként érzékelnek. Ráadásul Kátya finom iróniája, amelytől még az önironia sem volt idegen, használhatatlanná vált, semmivé foszlott. Amikor, mintegy magánemberként, dalokat énekelt, akkor minden esetben csipetnyi iróniával fűszerezte előadását, távolságtartása izgalmassá tette azt a distanciát, amely közte és a dal között feszült. Ám az operaszínpadon, néhány elhanyagolható számú kivételtől eltekintve, nem lehetséges ironikusan eltávolodni a szereptől. Az ilyesfajta elidegenítés lerombolja azt az illúziót, amely mind a mai napig e műfaj talán legfőbb éltető eleme. Rövidre fogva: az operaszínpadon Kátya civil lett.

A bukás nem maradt el. Néhány, kisebb németországi dalszínházakban eltöltött évad után maga az olasz impresszárió is rádöbbsent, hogy a szó minden értelmében rossz vásárt csinált. Banális történet, és folytatása sem alakult másként: amolyan olaszos hőfokú jelenetek az öltözőkben és a külféle szállodákban, néhány összetört hamutartó vagy borospohár, egy tányér *spaghetti ai quattro formaggi* a falon, egy cselvigjáték számalmas rekvizitumai; elég az hozzá, hogy Kátya hamarosan egyedül folytatta németországi pályáját.

Akkortájt sok levelet kaptam tőle, melyek csak úgy duzzadtak a kollégákra vonatkozó keserű panaszoktól. Ekkor láttam, hogy eljött a vég kezdete; tapasztalatom szerint ugyanis, ha egy fiatal művész egyszerre csak a pályatársakat okolja kudarcaiért, akkor lendülete megtört, szellemi önállósága tűnőben, elindult a kiégés folyamata, és lassan kezd alkalmatlanná válni hivatása betöltésére. Persze, gondolom, Kátya okosabb és érzékenyebb volt annál, semhogy ne érzékelje egyre szaporodó kudarcainak mélyebb okát. Nehéz helyzetben lehetett. Hiszen nyilvánvalóan tudta, hogy „tehetséges”, hogy sok tekintetben messze fölötte áll kollégáinak. És pályáját mégsem kísérte siker. Nincs győtrőbb állapot, mint mikor egy tagadhatatlanul erős tehetség és személyiség nem találja meg a maga legsajátabb kifejezési területét, azt a szférát, ahol minden mozdulata természetesnek hat. És Kátyával pontosan így állt a dolog. Műfaj nélküli művész volt, mondhatnám némileg poentírozva. Akkor hát tehetséges volt-e valóban? Vajon nem a tehetség egyik *conditio sine qua nonja*, hogy pontosan tudjuk, mely műfaj felel meg legjobban képességeinknek? Máig sem tudom a választ.

Később váratlanul szerelmes lett. Hosszú, meglehetősen banális levélben tudósított erről. Szerelme, „Baden-Württemberg legjobb Ozminja”, kétgyermekes családapa, akinek, mint később kiderült, esze ágában sem volt, hogy a nálánál legalább húsz évvel fiatalabb Kátya kedvéért elhagyja a szó minden értelmében jól berendezett polgári otthonát. A levélből kihulló fényképen egy fáradt, erősen korosodó, kiégett basszista arcával nézhettem farkasszemet; az ominózus jelmezturbánt és törökös szakállt kivéve akárha magamat láttam volna a fotón. Ez ijesztően hatott. Ráadásul Kátya akkoriban írt leveleit valamiféle nyúlós szentimentalizmus cukrozta. Minduntalan „Újjászületésről”, továbbá „Megváltásról”, lelki „Feltámadásról” meg „dolgos, tartalmas Közös Jövőőről” és egyéb, mondjuk így, tolsztojánus ideákról áradozott, miközben jómagam csak sivár kéjvágyat tudtam kiolvasni az operaturbános férfinak a vaku miatt pirosuló fényképszeméből. Ezt persze eltűkoltam Kátya elől. Válaszleveleimben, bár némiképp óvtam attól, hogy egy családos emberhez kösse jövőjét (magam kisbetűvel írtam a szót), azért kifejeztem örömet, hogy végre boldognak tudhatom. Egyszóval: hosszú és őszintén szólva igencsak unalmas leveleket küldtem Kátyának. Nem is igen vette a fáradságot, hogy válaszoljon.

Aztán – talán fél év telhetett el – a következő kurta sorokat hozta a posta: „Aljasul megcsalták testemet, lelkemet. Tartson meg jó emlékezetében. A lakásokkal meg a pénzzel rendelkezzen tetszése szerint. Szerető lánya, Kátya.” Egy pillanatig sem vettem komolyan ezt a „búcsúlevelet”. Szerelmi csalódás, majd elmúlik. Banális történet volt, mi tagadás. Mindenesetre a folyószámlájáról ezer dollárt utaltattam át a részére.

Legközelebbi levelét Jaltából címezte, orosz lelke nyilván úgy gondolta, hogy a válás után e tájon a legstilszerűbb a „felejtés”. „Már jól vagyok, ami annyit jelent, élek. Bocsásson meg, ha rövid vagyok, tegnap temették el a kisfiamat” – néhány más mondat társaságában ennyi állt a levélkében. Vajon tudta-e Ozminunk, hogy anyává tette Kátyát? Néhány jelből arra következtettem, hogy Kátya titokban tartotta a dolgot. És ha tudta, ugyan mit tehetett volna? Mondom, közhelyes történet volt, minden úgy alakult, ahogy az megszokott, és nem is alakulhatott másként.

Egy napon, éppoly váratlanul, miként távozott, Kátya ismét megjelent fővárosunkban. Már aznap éjjel ott voltam nála. És azóta rendszeresen feljárom, hetente többször is.

Kátya ijesztoően megváltozott. E változás mindenekelőtt a testét érintette. Egykor pompázatos alakja elnehezedett; feltehetően a Németországban mértéktelenül fogyasztott sörtől, kórosan elhíjasodott ez a hajdan oly izgató test. Haja hosszúra nőtt, zsíros fürtjei fésületlenül hullanak a nyakába. Olykor feketéllik a körme. Még mindig igényesen öltözködik, de drága, földig leomló és kizárólag fekete selyemből varratott ruhái ma már gyűröttek, inkább csak arra szolgálnak, hogy elrejtsek szétfolyó alakját. Persze arca és különösen enyhén kancsalító szeme még most is szép, pontosabban erotikus. De úgy tűnik, már belefáradt a férfiakba. Napjai nagy részét a diványon heverészve tölti, akár kövér cirmosunk, Magda macska. Az asztalon az úgynevezett zakuszkij: sós hering, sajt, uborka, vodka. A hangszórókból valami opera szól, Mozart vagy Verdi, esetleg Muszorgszkij. Wagner soha.

Amikor belépek, általában a fenti kép fogad, vagyis Kátya a diványon hever, szól a zene, az asztalon harapnivaló. Ha ott van, és szinte mindig ott tartózkodik, az ajtót Kandra nyitja ki; ő amolyan mindenes Kátyánál; bevásárol, néha főz is, meg kell hagyni, remekül; továbbá gondoskodik a mosásról; cseréli a lemezeket. De a takarítás már nem kenyerere, így aztán a székek alól minduntalan előbukkan néhány elhízott pormacska. Rabszolgaként imádja Kátyát, aki a háta mögött nyelvet ölt rá, de ugyanakkor a végletekig kihasználja. „Kandruska, úgy innék egy kis francia konyakot”, sóhajtja Kátya éjjel egykor, és Kandruska lélekszakadva taxiba vágja magát, hogy legalább egy palackot előkerítsen „Jekatyerina Dmitrijevna” számára. Úgy rémlik, az egyik régi pénteki estélyünkön ismerte meg Kátyát. Azóta szinte semmit sem változott. Ha vannak örök diákok, mi több, Dosztojevszkij szerint létezik az „örök férj” típusa, akkor Kandra bizvást pályázhatna az örök könyvtáros címére. Más szerepben egyszerűen elképzelhetetlen. Nemrég múlt ötven, szakálla már őszül, nadrágja kitérdelt, cipője félretaposott. Egyre erősebb szemüveget visel. Állítólag egyszer eljegyzett valakit, de aztán a lánynak, Kandra denunciáló előadása szerint, valahogy sikerült „elmenekülnie” tőle, „és képzeljék, éppen akkor, amikor összehasonlító elemzésnek vettem alá az *Ulysses* mindkét magyar fordításában előforduló égbekiáltó hibákat!”. Azóta egyedül él.

Valószínűleg az egyik legműveltebb ember, akivel valaha is találkoztam. „Természetesen ismerik Karl Kraus jelszavát”, szokta mondani Kandra, „*Qual des Lebens – Lust des Denkens*», amivel tökéletesen egyetértek, ám *pro domo*, nem pusztán a rím kedvéért, így módosítottam: „*Qual des Lebens – Lust des Lesens*». Jól megválasztott mottó, hiszen Kandra mindent elolvas, minden európai nyelven, mindenhez kommentárokat fűz, ezek többnyire igencsak epések. Kátyával képesek több órán át is szapulni egy nagyszerű író, ha sikerül fülön csípniük valamely suta mondatát, tárgyi tévedését. Kandra két filctollal dolgozik, hatalmas piros felkiáltó- és kék kérdőjelekkel látja el olvasmányait, ezért aztán ujjbögye folyton a francia trikolor színeiben játszik. Nemcsak mániákus olvasó, de szenvedélyes felolvasó is; minden alkalmat megragad, hogy felolvasson valami frissen lelt „bestiális hülyeséget”; ilyenkor felugrik, vadul hadonászik az újsággal, és legyőzve született gátlásosságát – „na, ezt hallgassák meg!” –, udvariatlanul félbeszakítja a körülötte folyó beszélgetést, hogy zengő hangon belescapjon a felolvasásba. Ismerve e szenvedélyét, Kandra előszeretettel nevezi magát „felfokozott Csebutikinnek”; ami egyrészt hódolat Csehovnak, de persze a félig orosz Kátyának is. Gondolom, szerelmes belé, persze amúgy Kandra-mód, vagyis gátlásosan,

lompos mackótürelemmel. Jóllehet ebben tévedhetek. Ám annyi bizonyos, és ebben a kedves Karl Kraus *Nörglerjének* rokona, hogy zsörtölődés, dohogás, fanyalgás, gánccsokodás dolgában aligha akad bárki, aki Kandrával felvehetné a versenyt. Olyanok együtt Kátyával, mint két kopott varjú vagy inkább varangyos béka: szájukból szakadatlanul csordogálnak a fekete epével telt mondatok, melyek eltávolíthatatlan foltokkal borítanak be mindent. Bevallom, néha én is beállok e vartyogókórusba. Gyertyákat gyújtunk; gyorsan fogy a vodka, magunkba tömjük a Kandra sütötte bámulatos spenótos palacsintát, aztán az asztalra kerül a pezsgő. Egy palack, két palack. Kátya meg én nekiszilajodunk, Kandrának mintha meg se kottyanna az ital, akármennyit iszik, soha nem rúg be, mindössze egyre gyűlölködőbb, no meg szellemesebb lesz. „Tararabumsztié”, éneklí Csebutikin képzelt intonációjával; „mindegy”, teszi hozzá, legyint, és tölt mindenkinek egy újabb pohárral. Írók kerülnek szóba, karmesterek, énekesek, néha még festők is. Senki nem állhat meg előttünk. A művészet története most nem egyéb kudarcos lázálomnál.

A harmadik palacknál Kandra belefog egy történetbe: „Képzeljék, a könyvtárban tavaly engem bíztak meg az ünnepi beszéd megtartásával. Nem lehetett kibújni, már mindenki sorra került rajtam kívül. Behívat az igazgató, és azt mondja, nézze, Kandra, nehogy valami rövid, tízperces, amúgy kutyafuttában összezsapott szónoklatot tartson, ismerem a maga hajlamát a hülyéskedésre, maga világléteében nagy bohóc volt, meg is látszik az előmenetelén; tudja, meg kell adni a nagy napnak kijáró tiszteletet, a mártírok, a pesti srácok, az oroszok, Kádár meg Bibó, és így tovább, és így tovább. Beszél, beszél, és ekkor hirtelen eszembe jut, hogy tizenöt évvel ezelőtt ez a szellemileg a végletekig lezüllött, bár egykor kétségkívül képességes férfiú, ami – *unter uns gesagt* – most annyit tesz, hogy mindig matematikai pontossággal tudta, hogy három látszólag teljességgel egyformán esélyes segg közül melyiket kell nyelvvel adorálnia, és aki ennek megfelelően már húsz éve üli meg szőrén az igazgatói széket; summa: ez a biztos pozíciója ellenére folyton a nadrágjába csináló félgazember – jelszava: »jobb félni, mint megijedni!« – szinte szórul szóra ugyanezt mondta tizenöt, de lehet, hogy húsz évvel ezelőtt, csak akkor a november 7-i beszéddel kapcsolatban. Egyébként, mint bizonyára tudják, a magam részéről *je m'en fiche de* november hetedikére, ráadásul nagy ívben teszek október huszonharmadikára, sőt még ideszámíthatják április negyedikét is, egy szóval nekem édes mindegy *tous les trois*, ahogy a tarokkozók mondják. De ez az állandósult igazgató felbőszített. Gondoltam magamban, ha egyszer erre vágytok, adok én nektek olyan terjedelmű, a nagy nap emlékéhez és jelentőségéhez oly méltó beszédet, hogy belefeketedtek vagy -zöldültök, *as you like it*. Legalább két hétig dolgoztam passzionátus kéjjel a szövegen. Eljött a pillanat, kiállok az emelvényre, és belefogok, vagyis elkezdem olvasni a legkülönfélébb forrásokból összepacsomagolt, legalább nyolcvan gépelt oldal terjedelmű beszédemet, de mindezenközben – megengedem, kissé sadista bosszúszomjijal – arra nagyon is vigyázok, hogy a már felolvasott lapokat mindig az olvasatlanok alá tegyem, így aztán még a legelső sorban ülő nagyfejűek sem tudják megjósolni, mennyi lehet még hátra. Meresztgetik a szemüket, forgatják a fejüket, nyújtogatják a nyakukat – mindhiába. Olvasok, egy órát, kettőt, szakad rólam a víz, de ugyanakkor mennyei kéjekkel látom, hogy a hallgatóság arcáról is ömlik a verejték, a szemek kidüllednek, a fejek kivörösödnek, a testek hullaszerűen elmerednek, általános gutaütés és totális összeroppanás fenyeget, az Általános Nem Birás, ahogy Gombrowicz mondja; legjobb lenne eret vágni az egész termen, már senki sem bírja, de nincs mese, birni kell tovább, nincs segítség, birni kell, áhítatos arccal végig kell

hallgatniuk a szónoklatot; *rette sich, wer kann!* Olvasok még egy órát, összezagyválok mindent, megemlítem a Rákosi-rendszer bűneit, Rajk újratemetését, idézek Szász Béla könyvéből, előcitolom Bibót, Aczél Tamást, Mérayt, Kuczka Pétert, Csohány Gabriellát, majdnem teljes egészében elszavalom nemcsak a *Piros a vér a pesti utcánt*, de az *Egy mondat a zsarnokságról* is, aztán minden összefüggés és gátlás nélkül belevágok a börtönből szabadult Zelk Zoltántól a *Sirályba*, továbbá Háy Gyula rádióüzenetébe; beszélék Bereiről, Andicsról, Biszkuról, Déry Tiborról, Lukácsról, Vásárhelyiről, Gimes Miklósról, Angyal Istvánról, mindkét Sipos Gyuláról, a pesti srácokról, Kádár szökéséről, Dobi alkoholizmusáról meg a Köztársaság téri állítólagos kazamatákról és kínzókamrákról; részleteket közlök az 1958. június 16-i időjárás-jelentésből, valamint az aznapi moziműsorból; aztán, anélkül *naturellement*, hogy a francia szöveget lefordítanám, idézek Castoriadis, Camus és Sartre idevágó cikkeiből, szólok ekként a *Les Temps Modernes* akkori és későbbi belső vitáiról is; bevonom az elemzésbe Hannah Arendt forradalomértelmezését is, mi sem természetesebb, hogy angolul; de higgyék el, mindezt így, ahogy most mondom, ebben a sorrendben, vagyis teljesen követhetetlenül, fittyet hányva minden külső vagy belső logikának, miközben természetesen megragadom az alkalmat, hogy sort kerítsek az Ilkovicz büfé esetére, Binda órnagy rejtélyes öngyilkosságára, no meg az Állatkert politikai okokból történt bezárására (nota bene: ez utóbbi teljesen magam szülte adat, de gondoltam, belefér); a híres, nagy bíró-sági ügyek mellett előveszek olyan ismeretlen pereket is, mint a Havrila Béláné Sticker Katalin és társai ellen lefolytatott eljárást, nem is beszélve a Wittner Mária és társai elnevezésű ügydarabról, égbekiáltó justizmordnak nevezem persze mindegyiket, eközben jó szónokhoz méltón eljátszom az ügyvédet, előadom az ügynevezett népi ülnökök felháborító közönyét, sztentori hangon közlöm a bíró ítéletét, egyszóval bohóckodom és izetlenkedem szemérmetlenül; odáig merészkedem, hogy némi kis elődúdolóással felidézem a *Pancsoló kislány* című slágert, attól se riadva vissza, hogy e bugyuta dalt a hazug kádári konszolidáció egyik legparadigmatikusabb szellemi termékének tituláljam, de hát nem lehet belekötni, senki nem szólhat egy szót sem, ha csak azt nem kockáztatja, hogy nevetségessé teszi magát, mindez méltó és igen aprólékos, a legkisebb, látszólag lényegtelen mozzanatot is görcső alá vonó megemlékezés a nagy napról és utóhatásairól, semmi más. Már három és fél órája tart a felolvasás, a talpam parázslék a szűk ünnepi kölcsöncipőben, úgy érzem, ha nem dobnak rám egy kézi-gránátot a nézők soraiból, akkor előbb-utóbb beszállítatnak az elmeosztályra, természetesen a hallgatókkal együtt: lesandítok az emelvényről, látom, hogy az első sorban vergődő igazgatómat a legkomolyabb vértolulás fenyegeti, nemkülönben a mellette ájuldózó minisztériumi kiküldötteket, ekkor arra gondolok, megkegyelmezek neki és a teremben ülő többieknek, meg persze magamnak is, és elhagyom a hátralévő négy oldalt, amúgy sem veszi észre senki, de aztán feltámad bennem a Karinthy-féle Énke, az a bizonyos rakoncátlan Márki, és azt susogja a fülemben a saját pimaszságának önélvezetétől mézédessé ittasult hangon: »Most már ne hagyd abba, most már járj végig velük a kutyakopogóst, hogysisne, most már nem menekülhetnek, olvass csak tovább, még ha a végén beleájulsz te magad is«, és én, mintegy lázálomban, de az utolsó nyavalyás betűig végigolvasom a szöveget.”

Vinnyogva röhögünk. *Se non é vero é ben trovato*. Mellényem hamufoltos, a kezelőmön zsírpecsétek. Most rajtam a sor. Elmesélem, a költő Vajda János egyik álmát: a vészjósloán komor ég felhői mögül kibukkant egy hatalmas szőrös kéz, benne egy paprikás zsirtól vöröslő roppant szafaládé, miközben egy mennydörgő hang ezt kiáltotta:

„Zabáld meg, zabáld meg!” Elhallgatok. Kátya és Kandra valahova a semmibe néz. Nincs sikerem. Sebaj. Rácsapok az asztalra, még egy pezsgőt. A szobában vágni lehet a füstöt és az egyre alantasabb gondolatokat. Már nem is varangyok vagyunk, inkább emberszabású patkányok a lassan kilobbanó gyertyák bizonytalan fényében.

Aztán az utcán valahogy majd elbotorkálok a taximegállóig. Mozart léte pusztákolmány, Haydnt gyerekkorában agyonverték a burgenlandi parasztok. Kiérek egy térre. Valamikor ismertem, úgy hívták, Kálvin tér. Egy kalapos ember gigerliskedik a közepén. Dühit ez a túlóltözött alak, aztán rájövök, hogy én vagyok az. A hirtelen rám törő halálfélelem egy tábla vizet csúsztat az ingem alá.

Végül valahogy bemászom egy taxiba, a hosszú út némileg kijózanít; a sofőr buta tarkója önmérsékletre int. Büntudattól és verejtéktől csatakos fejjel szállok ki a taxiból. Van itt valaki?

Teljes a sötét; hogy ne vegyenek észre, meg se próbálok villanyt gyújtani, a kertre nyíló teraszt át megyek be a dolgozószobámba; itt meg hiába kapcsolgatom, nem gyullad ki a fény. Ütöm, verem a kapcsolót, mindhiába. Ekkor váratlanul, gyertyával a kezében a feleségem fantomszerű, hálóinges alakja jelenik meg az ajtóban. Kisvártatva egy másik, kissé korpulensebb hálóing tűnik fel. Eszter lányom az, nála is gyertya, melynek imbolygó fényében lekvárpöttyként vöröslenek véresre kapart pattanásai. Minden jel arra vall, hogy kettős örülesi jelenet kezdődik. „Áramszünet van”, indítja a duettet a rémült mezzoszoprán, „Mi van veled? Részeg vagy?” „Milyen szomorú az arcod, apa! Milyen kétségbeesett!”, egy terccel feljebb ekként kapcsolódik be a szoprán. Hogy létrejöjjön a vágyott tercett, most *molto adagio* nekem kellene megzendítenem a bűnbánó ősz apát, a panaszos g-moll baritont, de én hallgatok. Hogy kerülnek ide ezek a gyertyák? Mintha ma már láttam volna őket valahol... A hálóingek lebegnek a könnyű huzatban. „Hogy nézel ki, részeg vagy, persze megint Kátyánál voltál. Minek jársz oda, a te korodban ez mégsem illő, csak lealacsonyítod magad ezzel a nőszemlélyel...” folytatja a mezzo, és ekkor egy terccel följebb, *un poco appassionato* már-már belépne az esdeklő szoprán, amikor felüvöltök, de ez most a legkevésbé sem *lento*, még kevésbé *cantabile*, nem, ez egyszerűen valami túlvilági üvöltés. „Hagyjatok! Hagyjatok békén! Takarodjatok! Ki innen! Ki innen!” És egy eszelős lélegzettel elfújom mindkét gyertyát. Szűkölve botorkálnak ki, rájuk csapom az ajtót. Önutalattól bűzlő kört lihegek magam elé a sötétben. Lerángatom magamról a ruhát, valahogy bemászom az ágyba; egy bő félórán át oly mélyen alszom, akár Dosztojevszkij szerint a hajnali vesszőfutásra ítélték.

Aztán felriadok, és megint az álmatlanság.

9

Az ilyen esték után esküdzöm, hogy soha többé nem megyek Kátyához, de természetesen két nap múlva már ott vagyok megint. Ha kora délután érkezem, nagy az esély, hogy egyedül találom, Kandra ilyenkor még cédulázik a könyvtárában. Legutóbb is így történt. A lakásba a saját kulcsommal megyek be. A tágas nappaliban, Kátya állandó tartózkodási helyén félhomály, a vastag bársonyfűggönyök behúzva, csak a szomszéd szoba nyitott ajtaján szivárog be némi utcai fény. Kátya természetesen vastag párnák közt hever, kezében a CD-játszó távirányítója; az asztalon vodka, sajt; a hangszóróból a *Don Giovanni* szól. Már legalább egy tucat előadásban megvan neki,

de egyre vásárolja az újabbakat. A lakásban mindenfelé kották, lemezek és könyvek hevernek. Egyáltalán: itt mindenből kisebb készletek halmozódnak fel. Van nyolc *Otello*, öt *Falstaff*, négy *A végzet hatalma*, kilenc *Figaro*, hat verzió a Beethoven-vonósnégyesekből, legalább öt teljes sorozat a Mozart-zongoraversenyekből, és még több száz, ha ugyan nem ezer különféle lemez. Úgy tudom, Kátya három Gogol-összkiadással rendelkezik. Bizonyos, hogy legalább huszonnégy fekete selyemruha lóg a szekrényben a hozzájuk illő fekete cipőkkel. Nem kérdés, hogy az alsóneműje is fekete. A kamrában több tucat vodka és pezsgő. Konzervhegyek. Noha mindez korántsem az előrelátásról, de sokkal inkább a habzsolási kedvről tanúskodik. Ha jól tudom, még tart az öröksége, de néha már kénytelen kisebb fordításokat is elvállalni. E munkákat gyorsan, de felületesen, gondatlanul végzi, persze csak fütttyentenie kell, és Kandruska már ugrik is, hogy kijavítsa a hibákat.

Köszönés helyett ingerült kitöréssel fogad: „Magát soha nem idegesítette ez a Donna Anna?! Elviselhetetlen hisztérika. És persze titokban dühöng az apjára, hogy a munka dandárjának elvégzése előtt megugrasztotta az álarcos lovagot. A professzor úr még soha nem gondolt rá, hogy végig az egész operában szinte izzik a kielégületlenségtől?! És Elvira is rémes. Szerintem egyszerűen csúnya nő, kövérkés, pattanásos, ráadásul valószínűleg szemüveges. Csak egy alkalomra kellett, akkor is sötétben. Nem csoda, hogy Don Giovanni menekül ettől a folytonos *abbandonata-traditore* kotkodácsolástól. Zerlina az egyetlen épeszű nőszemély az egész darabban. És ő aztán tényleg átkozottul csinos.”

„Ne felejtse el, Kátya, hogy Zerlina parasztlány, míg a többi nő nemesi származék. Anna és Elvira be van zárva az áriák ceremoniális világába, Zerlina inkább dalokat énekel, mintsem áriákat, így aztán sokkal szabadabb. Persze ez a szabadság csak látzólagos, pusztán dramaturgiai szabadság.”

„Nem, nem!”, kiáltja Kátya, és az érvelés szenvedélyétől már-már felül a diványon, de aztán észbe kap, és lustán visszahanyatlik párnái közé. „A vicc az, hogy Zerlinának tényleg nem kell Don Giovanni! *A La ci darem la mano* jelenetben csak kacérkodik vele, csak szédíti! Nem a kormányzónál és Annánál, itt, Zerlinánál bukik meg a lovag!”

„Jól van, jól van, lehet, hogy igazad van, de ne kevered össze a valóságot az operaszínpaddal. Ne felejtse el, hogy mindazt, amit mondasz – ha tetszik, ha nem –, mégis csupán a zene dramaturgiájából következted ki.” Érzem, hogy itt valami ellentmondásba keveredtem, de mivel Kátya mégsem Boltánszki, bízom benne, hogy nem fogja észrevenni. Mindenesetre gyorsan lezárom a témát: „A művészet és a valóság világa két világ. Te meg mintha hajlamos lennél eltekinteni ettől.” Leülök a divánnyal szemközti fotelbe, iszom egy kupica vodkát, és rágyújtok: „Na jó, elég az esztétizálásból. Inkább beszéljünk rólad, kedvesem. Folyton heversz. Miért nem csinálsz semmit? Így nem lehet élni, matuska. A tested már elnehezedett, előbb-utóbb elhájasodik a lelked is. Meg aztán egyszer már búcsút mondhatnál ennek az örökös feketének”, ilyesmiket papolok.

Válasz helyett Kátya dúdolni kezd: „Ezt már mondta, mondjon mást, ezt már mondta, mondjon mást is.” Aztán megkérdi, hogy ugyan mit kellene csinálnia? Az élet célja az élés maga. Ezenkívül miért kellene csinálni bármit is?!

Erre a kérdésre valóban nem tudom a választ. Régebben talán tudtam. Vagy legalábbis azt képzeltem, hogy tudom. Ma már nem. Felhajtok még egy pohárával. Aztán mással próbálkozom:

„Mi lesz, ha elfogy a pénzed?”

„Majd igyekszem megint örökölni.”

„Legalább énekelhetnél néha.”

Erre felvillan a szeme, és azt mondja, rendben van, énekelni fog, de csak akkor, ha Eszter kíséri...

Ezen felháborodom: „Megtiltom ezt a gúnyos hangot! Nincs jogod így beszélni a lányomról pusztán azért, mert...!” De hogy miért is voltaképpen, azt már nem tudom. Vagyis tudom, hiszen nyilvánvaló, hogy a mondat így folytatódik: „azért, mert csúnya”, csakhogy ezt nem merem kimondani.

Kátya is felhevül, és megkérdi, mit csináljon, ha egyszer gyűlöli őket. A lányomat is meg a feleségemet. „Tudom, hogy ők is gyűlölnék. Veron az egyetlen ép lelkű ember abban a házban. A maga életét ők tették tönkre, a lánya meg a felesége, mindenekelőtt a felesége! Kik ezek voltaképpen? Senkik és semmik! Ha eltűnnének a föld színéről, észre sem venné senki. Ők csak a maga révén élnek! Tönkretették az életét!”

„Ha már, akkor inkább fordítva”, mondom csendesen.

Ugyan miért beszélek így, mondja még emeltebb hangon, miért vádolom magam? Mintha ő, Kátya nem venné észre, hogy az utóbbi időben egyre csak fogyok. Beesett az arcom, fénytelen a tekintetem. Látja, hogy beteg vagyok, talán súlyosan beteg, és a családom egy lépést sem tesz a gyógyulásomért. „Talán észre sem veszik!” Ezt már szinte rikácsolva mondja. Felpattan a díványról. Vállkendője lecsúszik a földre. Hadonászik.

„Ülj le, Kátya. Való igaz, beteg vagyok. Rák, gondolom. Valószínűleg a tüdő. Ugyan mi más lenne ennyi cigaretta mellett?”

Erre belekezd az unalmas verklibe, hogy hát miért nem megyek orvoshoz? Azt követeli, igen, követeli, hogy menjek orvoshoz. De hiszen a feleségem is orvos, kiált fel egy koloratúrszoprán szenvedélyével. Mi az, hogy nem vesz észre semmit? Körülveszi magát mindenféle írőcskákkal, könyvbemutatókra jár, közben a férje meg szenved. „Nincs más kiút, azonnal el kell hagynia a családját. Hiszen maga sem szereti őket! Minek ez a színjáték?”

„Ostobaságokat beszélsz, Kátya. Egyébként voltam orvosnál. De minek ide orvos? Mit tehet itt egy orvos?” Benyúlok a mellényzebembe, és odamutatok Kátyának egy kicsinyke, fehér dobozkát: „Meghalni orvos nélkül is lehet.”

„Honnan szerezte ezt? Ki adta magának?”

„Ugyan mi végre volnék a Beethoven-émlékgyűrű tulajdonosa, ha még ennek az aprócska, örök álmot hozó fiolának a megszerzése is gondot jelentene számomra? Egy tisztelőmtől kaptam, aki persze orvos egyben. Ami a nevét illeti, természetesen *nie sollst du mich befragen*. Úgyhogy esetemben így módosul a mondás: orvos nélkül még meghalni sem lehet.”

„Ez rettenetes. Ezt nem akarom elhinni. Kérem, könyörgök, gyógyíttassa magát!”, mondja Kátya, és valóban összetett kézzel letérdel elém a szőnyegre. Hogy biztos van valami remény. Hogy nekem, állítólag, élnem kell, mondja. Dolgoznom kell, mondja sirós hangon! Ráadásul azt mondja, hogy utazzam el valahová. Valahová külföldre! Ott esetleg kezelhetném magam!

„Inkább magaddal törődj! Ez nem élet, ez a diványvegetálás. Férjhez mehetnél.”

„Minek? Férfit így is kapnék dögivel. Több gyerek meg nem kell.”

Most csendben vagyunk egy darabig. Szívom a cigarettát.

„Figyelj rám, Kátya. Ülj vissza. A fejedelmek, az uralkodók egyik legfőbb előjoga a megbocsátás. Régebben én is rendelkeztem ezzel a joggal. Király voltam, fejedelem.

Képes voltam megbocsátani csaknem mindent. Megbocsátottam az emberek butaságát, a mindent elborító förtelmet, nagyvonalúan átengedtem saját sorsának a világot. Még Beethovennek is megbocsátottam a *Kilencedik szimfónia* zárótételét. Mára kivesszett belőlem ez az egyetemes *miseriordia*. Már nem a megbocsátás királya, hanem a gyűlölködés rabszolgája vagyok. Bosszúszomjas lettem. Fejemben nyüzögnek az alantasnál is alantasabb gondolatok, kicsinyes vagyok, mocskolódó. Egy ostoba mondat, egy félresikerült gesztus a fogcsikorgatásig idegesít. Kifejlődött bennem egy borzasztó készség: tévedhetetlen biztonsággal képes vagyok másodpercek alatt felismerni egy ember leggyöngébb pontját, azt a helyet, ahol a legebezhetőbb. És ha nem szúrok is oda, de máris megvetem az illetőt, hiszen hagyta, hogy kiismerjem a gyengéjét, az ilyen ember pedig szemétre való salak.

A zene is elhagyott. Vagy felfoghatatlan és súlyosan nevetséges ágálás az egész, vagy naponta megalázó szembesülés. Hát hogyan létezhetem én, ha Mozart, Bach, Beethoven is élt? Hogyan lehetséges, hogy egy földgolyón éltem velük?! A mesterek zenéje minden pillanatban kinyilvánítja pondró mivoltomat. Hogyan magyarázhatná egy férreg a *Missa Solemnist*? Nyilván sehogy, legfeljebb annyit tehet, hogy megalázottságában lerántja a maga pondróságához a művészet legnagyobbjait, és kimutatja, hogy bár magasabb fokon, ők sem egyebek – pondrónál. A pocsolalény kicsinyes bosszúja ez. Lehet, hogy régen csak közönyös voltam, semmi más? Lehetséges, hogy a megbocsátás nem volt más, mint végtelen gőg és lenézés? Hogy üresség volt csupán? Ha így volt, ezt nem tudom megbocsátani magamnak. Ha végignézek az életemen, azt látom, hogy hiányzik belőle az összhangzó értelem, ahogy mondani szokták. Hiányzik belőle a belső mag. Ha ez nincs meg az emberben, akkor nincs benne semmi. Leéltem az életemet bármiféle kimutatható belső tartalom nélkül. Mindent elborít a sivár unalom. Minden unalmas a szememben, minden banális. Ez a monológ is, amit most előadok. Hazugság ez is, semmi több. Beszélek, beszélek, csak azért, hogy élvezzem a hangom, csak azért, hogy sajnálatot keltsek önmagam iránt. És közben rettentően szégyellem magam. Most már csak azzal kell törődnöm, hogy legalább a finálé legyen remekbe szabott. A véget vágyom, ahogy Eszter Wotanja éneklé, a véget.”

Csak beszélek, csak beszélek, akár egy felhúzott papagáj, és közben egyre inkább undorít ez a szellemi macskajajjal telt áriázás. Minek kevertem ide Esztert. Ráadásul most különösen idegesít az az ellenszenves szokásom, hogy mindenre tudok legalább egy frappánsnak vélt idézetet. Hazug minden szavam, beleértve természetesen azokat is, amelyeket a hazug szavaimról mondok. De ez a felismerés nem változtat hazug mivoltukon, miként az sem, hogy ha nem tévedek, életemben most először beszélek így. Szegény Kátya! De hát ki mással beszélhetnék ilyen őszintén!? Tudom, hogy ördögi körbe kerültem, de éppen azért ördögi, hogy ne legyen belőle kigázolás. Mindig is hazugságban éltem, ráadásul a legveszélyesebb, a legreménytelenebb hazugságok, egy általam gyártott kategóriával szólva a halogató hazugságok hálójában. Tapasztalataim szerint a halogató hazugságok osztódási ideje rémisztően rövid, rákos sejteként, félelmetes ütemben szaporodnak. Kimondunk egyet, és máris a nyakába hág a másik, amelyről persze azt hisszük, hogy megsemmisíti az előzőt. Hiszen a halogató hazugság mindig az igazság álarcájában lép színre. Ilyen halogató hazugságszvit a Kátyának előadott monológom is. És miközben eldalolom, egészen más jár a fejemben, és miközben előéneklek, pontosan tudom, hogyan végződik majd ez a nap, hasonlóan sok más hasonló naphoz, pontosan tudom, hogy ha majd felálltam, hova megyek, és miféle ügyletekkel töltöm időmet. És ettől a gondolattól még jobban elfog az ön-

gyűlölet. Ám ennek ellenére most már csak azon töprengek, hogyan szabadulhatnék minél előbb és minél zökkenőmentesebben.

Egy ideje feltehetően magamban beszélek, mert most azt hallom, hogy Kátya ragadta magához a szót. Valami olyasmit mond, hogy mindez csak a betegségem következménye, azért látom ilyen hasadtn a dolgokat, továbbá, hogy úgy viselkedem, mint egy Dosztojevszkij-figura, aki folyton megrágalmazza magát, hogy mindez leginkább a családom bűne, ahol senki sem veszi észre, hogy szenvedek; annál több az okom, hogy haladéktalanul szakítsak velük, külföldre utazzam, kipihenjem és összeszedjem magam. Ha nincs elég pénzem, majd ő, Kátya biztosítja a megfelelő összeget. És így tovább.

Még arra sem veszem a fáradságot, hogy határozottan elutasítsam, gyors egymásutánban felhőrpölök két pohárka vodkát. Kifelé ebből a jelenetből. A tarkómon kiüt valami könnyű lepedék. Kátya nyilvánvalóan nem értett meg semmit. Hála istennek. *Ecco il tempo di fuggir*, ahogy Leporello mondja. Túljátszottan öreges mozdulatokkal szedelődzködni kezdek.

„Egy idő óta olyan nehéz a lelkem”, mondja váratlanul Kátya. Nincs mit tenni, vissza kell ülnöm.

„Szomorú vagyok, boldogtalan. Rám tört a spleen, professzor úr. Minden bánt, a fény, a sötét, a zaj, a csend. Kandra is csak idegesít. Az a baj, hogy bármennyire adja a vitriolos nyelvű nagyvadász, a lelke mélyén ő is csak öleb. Nincs más vágya, mint megülni a szoknyám mellett. A legszívesebben azonnal feleségül venne. Tudom, hogy magának igaza van, hogy elviselhetetlen ez a diványvergődés, hogy valamit kellene kezdeni az élettel, de mondja, mit tegyek? Sokszor ülök itt, a zene szól, felhajtok egy-pár pohár pezsgőt, és közben egyfolytában azon töprengek, mit tegyek. Hogyan lehetnék boldog? Hát lehetséges ennél fontosabb kérdés? Már nem figyelek a zenére, egyre csak töprengek, tépelődöm. Később a zene is elhallgat; én egyre csak töprengek; végül már azt sem, csak bámulok magam elé. A délután meg szép lassan elcsorog. Aztán megjön Kandra. Előveszünk még egy palackkal, és én továbbra sem tudom, hogy mit tegyek.”

„Esküszöm, hogy fogalmam sincs róla. Nem tudom, kedvesem.”

„Lépjek megint színpadra? Énekeljek megint?”

„Nem tudom, Kátya, tényleg nem tudom.”

„És mi van, ha kiderül, hogy tehetségtelen vagyok? Mondja, lehetséges, hogy tehetségtelen vagyok?”

„Nem tudom, Kátya, nem tudom. Boldogság, Élet, ezek amolyan múlt századi, oroszos dolgok.”

„Menjek férjhez? Kandrához netán?”

„Nem tudom.”

„De hát magának tudnia kell. Könyörgök, segítsen!”

„Te magad mondtad, az élet célja az élés maga. Hát akkor élj. Élj, akárhogy. Élj, ha tetszik, céltalanul. De most már tényleg mennem kell, mátuska.”

„Segítsen! Magán kívül senkim nincs. Mondja, hogyan lehetnék boldog? Hogyan lehet boldog az ember?”

„Ó, ez nagyon egyszerű. *Trés simple*. Hát nem emlékszel? Pedig az egyik pénteken te is énekelted. Éppen szilveszter volt, babám:

*Glücklich ist,
wer vergißt,
was nicht mehr
zu ändern ist.*”

„Komm, sing mit mir!” tárom szét a karom, akár valamiféle tábeszes operett-tábornok. Kátya szája megvonaglik, elfordítja a fejét, helyettem is szégyelli magát. Szeme – tőle szokatlan módon – könnybe lábad. Nem tagadom, kissé bánt, hogy kegyetlennek látszom, sőt talán valóban az is vagyok, de most nem tehetek mást. Igaz, máskor sem. Nem segíthetek. Senki sem segíthet senkin. Begombolom a mellényem.

„A Holdba megy?”, kérdi fojtottan Kátya. Valamit, úgy látszik, mégiscsak felfogott.

„Lehet. Rám fér egy kis nyugalom.”

„Dolgozni fog? Ígérje meg, hogy dolgozik!”

„Jó, majd dolgozom. Ma délután kimutatom, hogy Bach nagy zeneszerző volt.”

„Kérem, ne beszéljen így. Ijesztően keserű ma délután. Nem baj, ha ma nem dolgozik, ha valami mást csinál, az is jót tesz. Még mindig jobb, mint hazamenni azokhoz a nőkhöz.”

Ez a Kátyától merőben idegen, kétértelmű célzás most a végletekig nyugtalanít. Minek is beszéltem. Hiszen Kátya nem lehet tanú. Kapkodó mozdulatokkal menekülök. Még arra sincs türelmem, hogy leintsek egy taxit, szinte rohanok, így aztán hamarosan befordulok a Hold utcába. Verejtékben ázva érkezem meg a legfelső emeletre. Nincs szomszéd. Amikor belépek a csendes kis garzonba, lihegve rogyok le egy székre, és fuldoklóként nyúlok a telefon után. Fejből tárcsázom a mobilszámot. Elhadarom a szokásos néhány szót, aztán leteszem a kagylót. Pár percig feszülten ülök. Megtörlöm a szemüvegem. Nem gyűjtök rá. Megszólal a telefon. Már az első csöngés közben felkapom, és megint belebeszélek pár mondatot.

Aztán lefürdöm, megborotválkozom, hálókabátot öltök. A kamrából előveszek egy jobbfajta whiskyt. Mondjuk egy palack Taliskert. Nincs szomszéd. Leülök a fotelbe. Töltök magamnak. Gyorsan egy finom szivart. A maradék időben nincs más dolgom, mint a várakozás.

Hamarosan csöngetnek. „Szevasz, Ozmin”, üdvözl az ajtóban egy dús idomú, vörösszőke sörényű nő, mögötte egy ugyancsak telt keblű fekete áll. Csuklójukon vékony, de erős aranybilincs kapcsolja össze őket. Félreállok; a vörös lép be először; otthonos és határozott mozdulattal behúzza maga után a kissé tétovázó feketét.

10

Péntek esténként a nappaliban állok, és fogadom vendégeimet. Noha ez elégtelen meghatározás, mert manapság már sokkal inkább a feleségem vendégei jönnek péntekenként.

Irodalmárok.

Jóllehet régebben sem csupán zenészek jártak hozzánk, és a filozófusok, történészek, matematikusok és egyéb természettudományos emberek – no meg az elmaradhatatlan besúgók – mellett jelentős számban képviseltették magukat a betű hivatásos vetői is, mégis: újabb kori tényerésük, mi több, egyeduralmuk mindenképpen figyelemre méltó. És ami még inkább érdekes, hogy a legutóbbi időben már nemcsak péntekenként lepik el a házat, és számíthatok rá, hogy a legváratlanabb időpontban és

helyen ütközöm beléjük. Fogat akarok mosni, benyitok a fürdőszobába, ám ott éppen egy irodalmár végzi a dolgát, mégpedig, ha jól tudom, egy neves Petőfi-kutató. Csak vállat von, mikor megkérdem, miért nem zárja magára az ajtót, és visszamélyed egy folyóirat tanulmányozásába. Hogy isznak és esznek, mégpedig sokat és válogatva, annál mi sem természetesebb. De azon már komolyan meglepődtem, hogy Annamari, az ezüst orrbavalós, első kötetes *poetria* a múlt héten „csersavasnak” találta, ezért szó-davízzel hígította a tavaly Montalcinóból hozott Brunello Riservát, amelyet ráadásul kedvenc cégemnél, a Casanova di Neri háznál palackoztak. Klimpiroznak a zongorán, beleokádnak a fürdőkádba, igaz, ez utóbbi csak háromhavonként fordul elő. Engem legföljebb amolyan érdekes csodabogárnak tekintenek („Tolsztojt meg Goethét olvas az öreg”), afféle közepesen zavaró bútoradarabnak – valahogy itt ragadt, de hamarosan felvittjük majd a padlásra, míg el nem jó a mindent megoldó lomtalanítás –; így aztán többnyire keresztülnéznek rajtam, ami természetes, hiszen nem hozzám járnak. De hogy kihez voltaképpen, az már kérdéses. Egy kissé Eszterhez, még inkább a feleségemhez – akit, számomra kínosan pretenciózus módon, előszeretettel szólítanak „Anna asszonynak” –, ám leginkább önmagukhoz, ha nem tévedek. Mert ez a népség, immár sajnos hosszú évek tapasztalata mondatja ezt velem, legfőképpen arról ismer-szik meg, hogy csak és kizárólag a hasonszőrűek társaságában képes elgondolni és eltölteni a maga életét; a szellemi világ más területein eleinte bizonytalanná és elfogó-dottá, később gyanakvóvá, legvégül pedig egyenesen támadóvá és vérszomjassá válik. Észbontóan belterjes világ, amely meghökkentően érzéketlen a többi művészeti ág, leg-elsősorban pedig éppen a zene jelenségei iránt. Valóban: sok év alatt jószerivel még egyetlen irodalmárral sem találkoztam, aki a legcsekélyebb jártasságot, netán érdeklődést mutatta volna a klasszikus zene területén. És ami a legkínosabb, megdöbben-tően felületes fecsegésükkel, ám ugyanily mértékben megdöbben-tően szellemes és epés és, mi tagadás, fölöttébb szórakoztató pizskálódásaikkal, pletykázásukkal a feleségem és lányom irodalmárai végleg kiszorítják a szalonból például a filozófusokat, nem is beszélve mondjuk a matematikusokról. A zenészek már korábban elmaradtak, és ha őszinte akarok lenni, akkor ez fáj a legkevésbé. Bár ha felidézem, hogy nem is olyan nagyon régen még a később oly tragikus véget ért, állítólag közös öngyilkosságot elkövetett Tritonus vonósnegyes játszotta a teraszon a „Dissonanzen-kvartettet”, összeszorul a szívem.

Az irodalmárok előzönlése mindenekelőtt a feleségem műve; bosszúműve, ha úgy tetszik. Meglehet, ez igazságtalan megfogalmazás. Tisztában vagyok vele, hogy a ze-nészeket, ha nem is az aktívakat, de elsősorban úgynevezett tudományos kollégáimat én magam martam el a háztól. Noha ez túlzás, hiszen semmit sem tettem annak ér-dekében, hogy többé ne látogassanak. Éppen ez az: nem tettem semmit. Ám ezt na-gyon is hangsúlyosan tettem. Legyünk őszinték, már nemigen érdekelnek az Urtext-kiadásokban fellelhető szöveghibák. Hidegen hagy egy frissen felfedezett Montever-di-levél. Elkerültem kollégáim társaságát, többé nem tárcsáztam a telefonszámukat. Nem el-, hanem lehagytam őket. A megmaradtak elűzéséről meg gondoskodtak az irodalmárok.

És természetesen a zenészek elmaradása Kátya távozásával is összefüggött. Mert a péntek estéknek Kátya nem csupán erotikus, hanem muzikális középpontja volt egy-ben. Kérdés persze, elválasztható-e a kettő. A mi péntekjeinken mindenesetre elvá-laszthatatlanul összenőttek. Mert a zene erotikus csáberejét, különösen, ha azt Kátya testesítette meg, mindenkit maga alá teperő érzéki hatalmát még azok is megérezték,

akik egyébként süketek és vakok voltak e szféra tisztázatlanabb vagy, mondjuk így, tisztátalanabb oldalai iránt. Ebben az erotikus légkörben még Eszter lányom is egyrészt átszellemültebben, másrészt testesebben létezett; bár nem szépült meg, arca, teste, járása, tenyere, egész fizikai lénye mondhatni kromatikus színekkel telítődött, furcsa bitonális akkordokat hallatott. Akarva-akaratlanul, de Kátya vetélytársnője lett, és ez még akkor is hevítette a vérét, és kettősüket látva-hallva némiképp a szemlélőket is, ha esélye sem nyílt a győzelemre; bár, amint később Kátyától megtudtam, éppen ekkor, az egyik különösen szilaj péntek éjszakán találkozott először a testi gyönyörrel, amely egy tolóharsona szakos konzervatorista alakjában látogatta meg emeleti hálószobájában árválkodó ágycát. Ám fájdalom, *e cause célèbre* egyidejűleg *cause unique*-nek bizonyult, legalábbis a nagy bajszú rézfűvös vonatkozásában.

Különös módon talán egyedül a feleségem volt az, akit közönyösen hagyott a régi péntek hangulata. Vagy ki tudja. Lehetséges, hogy ekkoriban kezdte el élni másik, rejtett, titokzatos életét, ám az is kérdés, hogy e színpalak mögötti élet vajon nem az én agyszüleményem vagy homályos vágyálmom csupán? Annyi bizonyos, hogy modorában, egész külső megjelenésében egyre nagyobb szerepet játszott a zene iránti közöny és az elutasító lenézés, ami igencsak meglepő, ha most felidézem magamban régi operalátogatásaink és az utánuk következő éjszakák perzselő emlékét. Természetesen fokozatosan alakult át; minél izzóbbá vált a légkör, annál inkább kihűlt a feleségem. Minél testesebb lett a lányom, annál szoborszerűbb lett a feleségem. Minél kromatikusabban villódzott Eszter, annál korálszerűbben zengett Anna. Legelőször is megváltoztatta hajviseletét, hosszú, mélyen a vállá alá hulló, négykezeses közben ficánkolásra igencsak hajlamos gesztenyebarna fürtjeit most nagyasszonyos kontyba tornyozva viselte. Ruhatárát ugyancsak átalakította, a korábbi élénkebb színek helyét most pasztelles árnyalatok foglalták el. A pompás kancahátsóját előnyösen kiemelő harangszoknya helyébe a kijózanító zsákruha, olykor a decens kiskosztüm lépett. Ekkoriban költözött lényébe az a márványhideg, már-már anyakirálynői fenség, amely rám rendkívül lehangolóan hatott. Holott, ha más ekkor talán még nem is, én aztán tudtam: tombol ebben a főnemesi testben épp elég szenvedély. Mégis: mostantól ritkábban kerestem fel ágycát. Ám ilyenkor sem leltem meg a várt kéjeket, mert Annám kelleetlenül, mintegy félrefordított fejjel engedett magához. Talán már ez is része volt később teljes pompájában kibontakozó bosszúhadjáratának. De elképzelhető, hogy némi kis üröm keveredett ekkor Annám örömébe, hiszen ekként önmagát is megfosztotta a gyönyörtől. Nem tudom. Mert hiszen ki tudná megmondani, vajon ekkoriban vágyott-e még egyáltalán az általam kínált kéjekre, és nagyon is elgondolható, hogy egyébként sem kívánta már öregedő testemet. Ha így van – és ki bizonyíthatná az ellenkezőjét –, akkor csak kapóra jött neki a Kátya-botrány, amelyet úgy élt meg, akár a család és Eszter ellen elkövetett merényletet. Minek következtében úgyszólván legálisan zárhatta el tőlem ágycát. Nem tudom. Akkor sem tudtam, és most már egyre kevésbé tudom. Mindenesetre a dolgozószobába ekkor rakattam be a zöld bőrdíványt.

Mindez nem jelenti azt, hogy a feleségem erotika nélkül maradt. Csak mostantól, úgymond, szublimálta, pontosabban más területre irányította át ösztöneit, és a házastársi ágy helyett az irodalomban találta meg érzéki táplálékát, ami igencsak sajátos, hiszen keresve sem lehet találni erotikamentesebb szférát, mint az irodalom, pontosabban az úgynevezett irodalmi élet.

Ha jól rémlik, nem sokkal Kátya távozása után, egy könyvhéten kezdődött az egész.

Be kell vallanom, noha egy ízben nekem is jelent meg ekkor kötetem, voltaképpen viszolygok, mi több, undorodom a könyvhét túlságosan hangos intézményétől. Am az irodalmároknak olyan, akár a katolikusoknak a Szent Jobb körbevitel. Egymást érik a felolvasások, dedikálások, fogadások; mindenki megrészegülten rohangál, és korántsem pusztán átvitt értelemben. A feleségem egy irodalmár unokahúg vagy unokaöcs betege révén került el az egyik rakparton veszteglő hajón rendezett szombati állófogadásra, és aztán – ki tudja, miféle ötlettől vezéreltetve – meghívta az egész társaságot a házukba. Engem és Veront tökéletesen felkészületlenül ért a dolog, az előző napi vacsora roncsai javarészt még eltakarítatlanul álltak a konyhában, ital- és ételkészleteink igencsak megdézsmálva, így zavartan toporogtunk, mikor egymás után érkeztek az autók és taxik, hogy aztán a fogadásról lopott palackokat kézfegyverként előreszegezve a már erősen beszeszelt társaság, köztük – *quelle surprise!* – az elfogódottan lépkedő Boltánszki, nagy hangerővel birtokába vegye a szobákat és persze a kertet. „Éreztek otthon magukat! Csak semmi feszélyezettség!”, adta ki a jelszót a feleségem, ám e felszólításnál mi sem lehetett fölöslegesebb, hisz e társaság fesztelenségénél csak étvágya és alkoholszomja volt nagyobb. Pillanatok alatt szétdőlték a rózsaagyásokat, a bokorról habzsolták a félérett paradicsomot, lehamuzták az álmosan előtámolygó Magda macskát. Néhány perc múlva feldüböggött valami alternatív rockzene. Beültem a nappali sarkában álló fotelbe.

Utólag beegondolva mégsem éreztem tökéletesen félresikerültnek az estét. Bár kétségkívül ekkor kelt lába a dedikált *Vér és arany* kötetemnek – melyet aztán kiterjedt antikváriumi kapcsolataim révén sikerült két hét múlva ötszörös áron visszavásárolnom –, és az is igaz, hogy ekkor okádtak bele először a fürdőkádba, mégsem tagadhatom, hogy felvillanyozott e társaság hajmeresztő gátlástalansága, hisz olyan életmódról, szemléletről adott hírt, amelyet korábban csak pletykákból ismertem. Noha – a feleségemmel ellentétben, aki már korábban is nyomon követte a nagyobb és kisebb szépliteratúrai eseményeket – semmi közösséget nem éreztem újabb irodalmunkkal; jómagam, őszintén szólva, leragadtam a régi oroszoknál, franciáknál meg németeknél, a magyarok közül talán egyedül Arany, valamint a felvilágosodás előtti irodalom lelkesített, és eszem ágában sem volt, hogy változtassak eme csököttségemen. Mégis: ez a társaság új volt, lendületes, és úgy tűnt, éppen a megfelelő pillanatban érkezett, hogy ha hosszú távra nem is, legalább egy, netán két estére némiképp kitöltse a Kátya távozása után keletkezett fájdalmasan unalmas teret.

Egyszóval azon a minden értelemben felhőtlen nyári estén végeredményben jól szórakoztunk. Megismerkedtem Böröczcel, a novellistával, Mocsáryval, a drámaíróval – Eszter mindkettőjükkel táncolt a teraszon –, meghallgattam néhány vaskos irodalmi pletykát, elnéztem a szerzők körül tolongó irodalmi és félirodalmi szajhák és félszajhák, mi tagadás, fölöttébb attraktív seregét; adtam Annamarinak egy ezrest taxira. Elszívtam másfél hasisos cigarettát. Másra nem emlékszem. Hajnali háromkor azzal a hittelt tértem nyugovóra, hogy ezen az éjszakán valószínűleg először és utoljára láttam látogatóink nagy részét, és jóllehet egészében felvillanyozó estét töltöttünk együtt, semmi okom és kedvem, hogy akár a legcsekélyebb mértékben is elmélyítsük kapcsolatainkat.

Így aztán nem is igen vettem komolyan, amikor az elkövetkező napokban összesen mintegy fél tucat dedikált kötetet hozott a posta, ám – figyelemre méltó módon – a címzettek, vagyis Eszter, a feleségem, valamint jómagam tekintetében jelentős szóró-

dást mutattak a küldemények. Ha jól emlékszem, egyetlenegy szerző sem akadt, aki mindhármunknak elküldte volna írományait, Böröcz, a novellista például egy példányt küldött nekem, valamint egyet a két hölgynek, utóbbit közös dedikációval látta el. Mocsáry csak a nőknek küldött egy-egy kötetet. Annamari – újabb furcsaság – csak nekem, persze dedikáció nélkül. És volt még egy unikális küldemény, Sómann, aki, mint hírlett, a megalázóan költőietlennek tartott Sóváriról hangszerelte át ekként a nevét, és aki – alkalmasint finom Ady-reminiszcenciaként – az előző este azzal keltett komoly figyelmet, hogy fölmászott az almafára, ahová aztán a lenge szoknyás lánykák felváltva hordták ki a fröccsöket, summa: ez a Sómann kizárólag Eszternek dedikálva postázta legutóbbi verseskönyvét. Bevallom, mulatságos szórakozás volt, mikor esténként bemutattuk egymásnak küldeményeinket. Hogy is lehetett volna komolyan venni ezt a *potpourrit*. Így aztán komolyan megrökönyödtem, amikor a két hét múlva következő péntek reggelén a feleségem megjegyezte, hogy este a szokásosnál nagyobb mennyiségű sörre és szendvicse lesz szükség, mivel „meghívta a fiúkat”, és legnagyobb rémületemre egy telefonszámokkal sűrűn teleírt papírt nyomott a kezembe, miközben felszólított, hogy „az egyszerűség kedvéért” a piros kereszttel megjelölt számokat én magam tárcsázzam fel mielőbb. Mint később kiderült, a kék ponttal jelölteket Eszter, míg a fekete körrel ellátottakat a feleségem vállalta magára. Ekkor őszintén megrettentem, hisz ez a feleségemtől merőben szokatlan tette kész gyakorlatiasság, mely a jelek szerint Eszter lányomban lelkes szövetségest talált, nem sokban különbözött egy nyílt hadüzenettől. Akkor hát bekerítettek. Akkor hát az élőzene helyét a nyomorúságos gépzene veszi át. Akkor hát Kátya bukásával együtt buktam én is, akkor a jövőben le kell mondanom arról, hogy a magam ízlése szerint alakítsam a péntek estéket, akkor hát némán el kell túrnöm a feleségem és a lányom bosszúját. Mindezt egy szempillantás alatt megértve, Veron tekintetét keresve fölnéztem székemből, ám neki – mi sem természetesebb – éppen ekkor akadt valami dolga a tűzhely körül. *C'est fini*. Fölálltam, és egyetlen szó nélkül elhagytam a konyhát.

Tehát péntekenként a nappaliban állok, és fogadom vendégeimet, akik többnyire immár a feleségem és a lányom vendégei. Egyre többen vannak, és egyre életesebbek, ha már Ady is szóba került. Később aztán nem sok dolgom marad, borospoharral a kezemben behúzodom az egyik csendesebb sarokba. E kényelmes fotelból, akár az öreg Rossini a híres szombati *jour fixe*ek egyikén, zavartalanul szemlélhetem a társaság minden apró mozdulatát, együtt őket és egyenként, külön; a feleségem fenséges, de azért mindenkivel szemben kissé anyáskodó, noha soha nem édeskés vagy szentimentális modorát, Eszter lányom kissé hisztérikus jókedvét, ha már hetedszer kéri fel egy piknikus posztmodern, zavartalanul bámulhatom az este híg terében lézengő embercsoportok finom átrendeződéseit; elcsodálkozhatom túljátszott gesztusaikon, túl hangosan és harsányan megfogalmazott ítéleteiken; látom, hogy élnek, mégpedig fölötébb látványosan és elevenen; és egyszerre elfog a száanalom, és az egyetemes *miseri-cordia* mellett most váratlanul rám tör a *vanitatum vanitas* érzése; szinte tapinthatóan érzem, hogy minden hiábavaló, mert mint az árnyék és mint a buborék, csak olyanok vagyunk, és komolyan elcsodálkozom, hogy a vendégek mindebből nyilvánvalóan nem érznek semmit; még járnak és beszélnek, ugrálnak és visonganak, még látnak és szagolnak, hallanak még és tapintanak is, miközben észre sem veszik, hogy mindezt mindhiába, hamarosan mindez elenyész, mert virág az ember, *denn alles Fleisch ist wie Gras*; még pletykálnak és mulatoznak, ám a halál már kiüríthatatlanul beleköltözött mozdulataikba, és bár látszólag nem csinál semmit, azonközben egyre-másra lobbant-

ja ki bennük a még pislákoló sejtsomókat; és ekkor úgy döntök, hogy noha csak a képzelet színpadán, most rákényszerítem e vendégsereget, hogy végre ismerje fel és vegye észre, hogy a halállal szemben minden kiáltás és ökölrzés esélytelen, hogy a halállal szemben minden hiábavaló; és ekkor elgondolom, és már hallok is, hogy végtelennek tetsző csönd támad, és a legkevésbé sem csak „mintegy félóráig”; hosszú csönd, mely magába emésztja a teret és az időt, megdermednek az ivásra emelt poharak, a légtér fagyoskodik mind a száj felé lendülő kanalak és villák, lelassul a mozgás és e sok önelégült arc, tétovábbá, majd bénulttá válnak e minden tárgy és élvezet után oly mohón kinyúló kezek és karok; és képzeletemben most azt látom, hogy a mindaddig lélekszakadva élő és rohangáló vendégek állóképpé rendeződnek; látom immár, hogy a cselekmény leáll, elakad az események ritmusa, mindenki magába mélyed, és belevész a szemlélődésbe; és ekkor e véletlenül összeverődött tömeg valamiféle átszellemlélt operaegyüttessé változik, Richard Strauss szavaival szólva *kontemplatív ensemble* lesz belőle, amelyben mindenki előadhatja végső magánbeszédét, és e mozdulatlan haláltáncban a másakra nem figyelve, mindenki egyszerre és önmagának beszél, és önállóan felcsendülő, egy időben felkerengő szólamaik egyetlen sokszólamú *vadomori*-ban egyesülnek:

„Elmegyek meghalni. Bölcselő vagyok, de a Halálnál nincsen semmi bölcsőbb, mert nincsen oly bölcsesség, mely képes volna az ő okosságát meggyőzni, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Zongorista vagyok, de látom immáron, hogy a Halál szabja ki ujjrendemet, ő temperálja a zongorát, és már az ő lába tapodja a pedált is, és nincs mód túlzongoráznom rajta, romlás üt ki immár összes húromon, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Drámaíró vagyok, a színpad mestere, de mindegyre azt látom csak, hogy a Halál mesteríti zsinórpadlásom köteleit, ő tologatja a diszleteket, s immár a sűgőlyukban is ő ütött tanyát, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Költő vagyok, de mindegyre csak azt látom, hogy immár a Halál kovácsolja rímeimet, rontó talpával ő veri ki verseim ritmusát, és néhány tucat tarka-csengős sorral ugyan ki vehetne erőt versrondító dühén, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Látásra szép lány vagyok, fiatal, de látom immár, hogy a Halál ellen mindhiába fésülöm szőghajam, hiába feszítem keblemet, húsomat, mert immár magához intett jéghideg ágyasházába, hol végső szerelmi nyoszolyát készített nekem, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Regényíró vagyok, de mindegyre azt látom immár, hogy a Halál kuszálta össze cselekményem szárait, alakjaim szájából is az ő sötét szava zúg, mert a Halállal szemben csak egy halom lomha papír a regény, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Mérnök vagyok, házakat építek, de a Halál keveri immáron a maltert, pusztító habarcsával ő ékteleníti falaimat, és nincs mód rontása ellen építeni palotát, sem kunyhót, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Festő vagyok, a vásznak ura, de immáron a Halál szövi és szakítja a vásznakat, ő vezeti rajzceruzámat, goromba kezével kikeverte immár romlásom színeit, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Énekesnő vagyok, de immáron a Halál csavarja hangszálaimat, csipkés koloratúrám helyett számból az ő basszusa zúg, és nincs remény végig-

énekelnem földi szerepem, hideg operaházat rendezett be nékem immár, ezért hát elmegyek meghalni.”

„Elmegyek meghalni. Színész vagyok, hírneves alakoskodó, de látom már, a Halál előtt hiábavaló minden alakoskodás, immár magára öltötte összes jelmezem, és nincs mód, remény kilépnem e végső jelenetből, ezért hát elmegyek meghalni.”

Most elég, feloldom varázsom, hagyom, hogy kicsengjenek a hangok, épüljön fel ismét a tér, és az idő is térjen vissza medrébe; és amikor egyetlen zengő akkorddal e hangzó hallgatás, e zengő csend véget ér, és a társaság ismét nyüzsögni, zsvajogni kezd, akkor én kerülök sorra; most, kívül bármiféle *ensemble*-on, mert soha semmiféle együttesnek én tagja nem lehetek, képzeletem színpadán a magam régóta tervezett elbeszélése következik, és borospohárral a kézben, a sarokban elhelyezett kényelmes fotelben ülve, imígyen fogok hozzá néma magánbeszédemhez:

Elmegyek meghalni, látván, hogy a Halál mindeneken uralkodik, és igen sűrű és gyakori az ő hálója. Elmegyek meghalni – de nem úgy, mint ti, én szabadon, önszántamból távozom. És mielőtt megtérek, még elmondom nektek évek óta gondosan őrzött titkomat, az arcotokba kiabálom másik életem sötét rejtjelmeit, hogy látva lássátok, mit takar voltaképpen e tiszteletet ébresztő professzori polgári külső. Most majd megláthatjátok, milyen vagyok valójában, és elvárom tőletek, hogy ezentúl gyűlölettel tekintsetek rám, és megvessetek.

Egy verőfényes tavaszi napon kezdődött, ha jól sejtem, nem sokkal Kátya távozása után. Éppen a Hold utcába igyekeztem, Kátya másik lakásába, amelyet azért bocsátott rendelkezésemre, hogy ott időzhessek, ha netán egy kis nyugalomra, magányos munkára vágyom. Mikor a ház előtti újságosbódé mellett elhaladtam, valósággal megszólított az egyik magazin címlapján fetrengő nőszemély. Négykézláb állt, dús keble előrebiccent a fekete miderből, gesztenyeszín haja az arcába hullott, nyelve kiöltve, keze mélyen benyúlva a lába közé. Természetesen sokszor láttam már pornográf képeket, ám erről most képtelen voltam levenni a szemem. Kiszáradt a szám, járásom elbizonytalanodott. Elhaladtam a kiosk mellett, de akaratlanul is visszafordultam. Lassabbra fogtam lépteimet, és megint elmentem a kirakat előtt. A nő még mindig ott volt, és nyíltan az arcomba bámult. Egyedül nekem kínálta nyelvét. Hullámokban öntött el a szégyen, úgy éreztem, az utcán mindenki engem figyel, még az ablakokból is kihajolnak, hogy jobban lássanak, és biztos voltam abban is, hogy az újságárus már kiszúrta, és most kaján mosollyal lesi újabb áldozatát az üvegkalickában. Úgy éreztem, egy zsúfolásig telt amfiteátrum porondján lépkedem, ahol mindenki engem les, az én bukásomra várakozik; kezem remegett, szakadt rólam a verejték, de nem volt kiút, odaléptem a bódéhoz, és rekedt hangon azt az irodalmi folyóiratot kértem, amelynek nevét a leggyakrabban emlegették péntekenként. Aztán mintegy mellékesen belesuttogtam a bódérésbe a pornográf magazin nevét. Felfoghatatlan volt, hogy az ételhordójából falatozó, sörszagot árasztó újságos a várt megvető vagy bizalmaskodó röhögés nélkül, jóformán fel sem nézve, éppoly közönyösen lökte elém a lapot, akár az irodalmi szemlét, és néhány másodpercnyi fejszámolás után bement a végösszeget. Fizettem, a pornót becsúszttam a szerencsére meglehetősen nagyalakú irodalmi újság lapjai közé, és szinte rohanvást menekültem be a biztonságot nyújtó házba. És ami megdöbentő: várakozásommal ellentétben a lakásban sem hagytott alább izgalmam, reszkető kézzel lapoztam át a kéjlapot, és ami régebben undort és közönyt vagy még inkább fölényes félmosolyt váltott ki belőlem, az most pokolbéli gyönyöröket keltett. Arcom előtt tombolt a hús, most feltárul a minden testnek útja. Aztán egyszerre csak a sze-

mem elé ugrott egy hirdetés: *Franciául is tudó Elvira, igényeseknek, privát*; mellette pedig egy mobiltelefonszám. Gyorsan megittam egy whiskyt, ültem a fotelben, térdemen az újság, és nem tudtam, mit tegyek. Lehetetlennek látszott, hogy felhívom, de éppoly képtelennek tűnt, hogy nem hívom fel. Elvira. Ez ígéretesen hangzott. Ráadásul, ezt már Thomas Mann megírta, idegen nyelven gátlástalanabban fecseg az ember, különösen a szerelmi ügyek tárgyában. Tárcsázni kezdtem. Két csöngés után azt gondoltam, lerakom, de aztán hirtelen a fülembé mászott a rekedtes női hang: „Tessék.” Azonnal lecsaptam a kagylót. Homlokomon, hátamon hideg lepedék. Valahogy valóságos hangnak hallatszott, várakozásommal ellentétben nem volt művi ez a megszólalás. Ültem néhány percig, aztán megint felhívtam a közben már kívülről megtanult számot. „Tessék.” „Kérem... *excusez-moi... j'ai lu que vous parlez français.*” „Micsoda?!” „Bocsánat – dadogtam tovább –, azt olvastam egy újságban, hogy maga beszél franciául, és gondoltam...” „Az előbb is maga hívott?” „Én... nem... dehogy.” „Dehogynem, te hívtál, csak megijedtél. Pedig a hangod alapján nem vagy már mai gyerek. Nem baj. Egyébként nem beszélek franciául; csak nem akarod azt mondani, hogy nem tudod, mit jelent a franciázás?!” Ebben a pillanatban rádöbentem elképesztő naivitásomra. Akaratlanul is felnevettem: „Úristen, hogy én mekkora idióta vagyok! Én azt hittem, ez komoly.” Elvira velem nevetett. Ez jótékonyan hatott, elfogódottságom eltűnt, ugyanakkor erotikus izgalmam egy jottányit sem csökkent. Kellett ez a nő, mégpedig lehetőleg azonnal. „És most mit szeretnél?” „Nem is tudom... Ide tudna most jönni?” „Talán egy óra múlva. Attól függ, hol laksz. De figyelmeztetek, nem vagyok olcsó.” Ez most nem érdekelt, sőt eszembe sem jutott, hogy voltaképpen most üzleti tárgyalást folytatok; haladéktalanul bediktáltam a címem, pontosabban Kátya Hold utcai címét.

Legalább másfél órát várahoztam az elgondolható legnagyobb izgalomban. A hangja alapján megpróbáltam magam elé képzelni Elvirát. Azt reméltem, nem lesz túlságosan fiatal. Szép lesz vagy közönséges vagy netán mindkettő? Vajon nem fogok-e undorodni tőle? Egyszer szégyen öntött el, másszor büszke voltam bátorságomra, és arra gondoltam, soha nem remélt kéjekben lesz részem. Remegő lábbal járkáltam a lakásban, leülni képtelenségnek tetszett. Közben megittam jó pár pohárral. Egyszer ki kell próbálni ezt is, győzködtem magam. Színház az egész, szerepjáték, semmi más. Egyébként sem lesz semmi. Majd adok neki valami fájdalomdíjat, és rövid úton hazaküldöm. Mindeközben viszont a legvadabb képek kavarogtak felforrósodott homlokom mögött. Most aztán megtehetek mindent, amit eddig nem volt merszem vagy alkalmam megtenni. Elakadt a lélegzetem. Innom kellett még egy pohárral. Így aztán kissé részegen mentem az ajtóhoz, amikor csöngettek. Amint megpillantottam, azonnal tudtam, hogy szerencsém volt. Erre a nőre vártam ki tudja, mióta. A fekete harangszoknyában megrendítően rajzolódott ki pompás kancshátsója. Vörösesszőke sörénye a vállára hullott. Keble majdnem szétvetette mélyen dekoltált blúzát. Jól tudom, hogy „civilben” volt, mégis mintha jelmez hordott volna, szajha volt kétségtelenül, ám – hogy úgy mondjam – kettős fénytörésben fellépő kurva; megjelenésében volt valami operaszínpadi erotika, ám ez nem az olasz operák hősnőinek izzó, ám kicsit olcsó dűr-érzékiségét, hanem sokkal inkább a német metafizikus romantika varázsitalt keverő boszorkánymesternőinek, Ortrudnak, Salomének, Brangänének, Kundrynak kromatikus kétértelműségét idézte. Amikor elhaladt mellettem, megcsapott bőrénék pisztáciaillata. Fesztelenül leült, ivott egy pohár bort, megdicsérte a lakást. „Nincs szomszéd”, mondtam gyerekes büszkeséggel. „Az jó – mondta Elvira –, nekünk nincs szük-

ségünk tanúra.” Gyorsan kiderült, hogy neve amolyan művésznév. A valódit sose tudtam meg, nem is érdekelt őszintén szólva. Megkérdezte, hogyan szólítson. Szinte gondolkodás nélkül löktem ki az Ozmin nevet. Nem csodálkozott. Egyáltalán, a legmegnyugtatóbb az volt, hogy semmin sem csodálkozott. Nem kérdezősködött. Rendkívüli emberismeretével nálamnál is jobban tudta, hogy mi játszódik le bennem, hogy miért hívtam voltaképpen, hogy mit akarok tőle, hogy mire van szükségem, hogy milyen hangon kell beszélnie velem. Durva és közönséges stílus volt ez, de ott és akkor az egyetlen lehetséges intonáció, hiszen pontosan tudta, hogy elmondhatatlanul élvezem a gyönyörű szájából kicsorduló válogatott trágárságokat. Ez megalázott, ám egyidejűleg furcsa teljhatalommal ruházott fel, mert mégis én voltam az, aki ezt az ocsmány nyelvet előhívta belőle. Ugyanakkor azt is tudta, mikor kell rabszolganőként hevernie a lábam előtt. Meglepően gyorsan megértettük egymást. Képzelműm nem ismert határokat. Ez eleinte ijesztően hatott, hiszen eddig fogalmam sem volt róla, mi lakozik bennem. Ámde jól mondja Bornemisza Péter: „Sok ember, míg nem kísértgetik, sokszor csendes. De ha reárohan az Ördögnek izgatása, felindul.” Elvira tegezett, én magáztam, ez nem változott az évek során. Később – sürgető kívánságomra – elhozta egyik barátját. Aztán egy másikat. Aztán mindkettőt. Máskor egy egészen fiatal fiút hozott magával. Ilyenkor nézőként élveztem az eseményeket. Aztán két fiúcskát és egy másik barátját. Nem sorolom. Lassanként végigcsináltunk mindent. Bizony mondom, pokolbéli kéjekben volt részem. Kétségkívül drága gyönyör volt – most a legjobb szolgálatot tették apám éremgyűjteményének igen becses darabjai. De nem bántam, hogy lassanként kénytelen voltam eladogatni őket. Elvira tökéletes partnernek bizonyult. Megértő és minden esetben finoman tapintatos.

Ez hát a titkom, ez hát a színpalak mögött játszódo másik, a nyilvánosnál sokkalta színesebb és izgalmasabb életem, ez hát a híres-neves, köztiszteletben álló tudós ezer-egyéjszakásan mesés, rejtett élete, olyan élet, amelyre nem mindenki lenne képes, mondom most némi önelégültséggel magamban, ám valójában a vendégseregnek szánva, de miközben magamban elmondom és elképzelem, micsoda felháborodással és undorrral fogadnák, ha fennhangon valóban előadnám nekik, rádöbbenek, hogy éppen ellenkezőleg, megbotránkozás és csodálat helyett ujjal mutogatnának rám, visongának, hasukat fognák, és harsogva kinevetnének, és eközben az is megvilágosodik előttem, hogy eme második, amolyan Sztavrogin módra nagyszabásúan bűnösnek vélt életemben nincs semmi nagyszabású és titokzatos, hogy valójában pusztán végtelenül banális és hétköznapien mocskos az egész, kisszerűen ócska és émelyítően jelentéktelen, hogy nem más csupán, mint a magányos, minden értelemben kielégületlen, öregedő férfi, melleleg hétpróbás kéjenc ezerszer lejátszott, egy zsírosra olvasott ponyvából lopott, kiábrándítóan közhelyes története; és kétségbeesetten döbbenek rá, hogy milyen elmondhatatlanul sivár, unalmas és megalázóan hétköznapi az, amit az elmúlt évek során végigcsináltam, és e letaglózóan megvilágító pillanattól összecsikordul a fogam, a zokogáshoz hasonló kínos vigyorra rándul a szám, torkomból valamiféle hörgő, bugyborékoló hang tör elő, és ez az emberi, talán túlságosan is emberi zörej most akadálytalanul kering fel a mennyezet irányába, ott buborékként szét pattan, és visszhangtalanul vész bele a vendégsereg keltette hangok zűrzavaros tömegébe.

Fielding azt írja, hogy az eseménytelen napok nyeretlen számok az élet nagy sorsjátékában. Sok ilyen nyeretlen nap pergett le mostanáig. De tegnap aztán, ahogy mondani szokták, megütöttem a főnyereményt.

Vonaton ülök egy első osztályú fülkében, velem szemben Kandra zörgeti újságjait, előttem közepes minőségű *vin de table* (a *premier grand crut*, egy palack *Pouilly-Fuissé*t estére tartogatom), előtte kiváló minőségű finn vodka. Egyik alföldi nagyvárosunkba utazunk, ahol Kátya, Leonora szerepében, ma este lép fel *A végzet hatalma* premierjén. Igen, Kátya legnagyobb meglepetésemre feltámadott, ha nem is harmad-, de mondjuk hatodnapon, előtámolygott diványsírjából, mérsékelte az ivást, minek következtében némiképp lefogyott, és az utóbbi hónapokban, előttem gondosan eltitkolva, megint énekelni kezdett; Kandra persze benne volt az összeesküvésben, és ez a beavatottság még most is gyerekes büszkeséggel tölti el. Ott terpszkedik velem szemben az újsághalmok tetején, akárha kalifa volna a kinyomtatott szavak ágyasházában, és színes filctollaival vadul dolgozik a hasábokon. Indulás előtt a pályaudvari újságoskioszkban valóságos bacchanáliát rendezett; mivel ma szabadságon van, könyvtárában nem juthatott hozzá napi ingyenes papíradagijához, így aztán kénytelen volt maga gondoskodni az unalom ellen vívott heroikus küzdelme fegyvereiről. Az csak természetes, hogy az összes magyar nyelvű napi- és fontosabb hetilapot megvette, aztán ködittas szemmel fordult át a nyugati magazinok roskadásig megrakott állványaihoz, ám igencsak korlátozott anyagi lehetőségei miatt a *Frankfurter Allgemeine* és a *Le Monde* megvásárlása után a többször is kezében dédelgetett *Neue Zürcher Zeitung*ról és *Time* magazinról már le kellett mondania, ellenben – amire a legkevésbé sem számítottam – a *Gazetta dello Sport* narancssárga csábításának képtelen volt ellenállni. De lázban égő szeméből kicsapott, hogy még nagyon messze van a teljes kielégüléstől. Megsajnáltam ezt a gyógyíthatatlan betűmorfínistát, vettem egy *Die Zeit*ot és egy *Liberation*ot, aztán hozzácsaptam még az *Economist*ot, látszólag magamnak, valójában persze neki, és a megfelelő időpontban sikerült is mind a három lapot átjátszanom az ülésére. Most valósággal tombol, egyszerre négy újságot forgat, néha felkiált: „*horreur*” vagy „*schrecklich*” vagy „*ach, du Arschloch!*”; olykor szemmel láthatóan leküzdhetetlen ingeret érez, hogy felolvasson valamit, felegyenesedik, lendületet vesz, beszívja a levegőt, de aztán meglátja savanyú pofámat, lemondóan legyint, „mindegy”, mondja a jól ismert Csebutikin-féle szalonnihilizmussal, és visszamenekül betűháremébe. Becsukom a szemem, hallgatom a talpfák kattogását, ez a zaj bizonyos pillanatokban – már többször feltűnt – kísérteties módon emlékeztet a *Kétszongorás szonáta* néhány ütemére. Enyhe rosszullet tör rám, homlokomon kiüt a veriték, tudom, hogy közel a finálé, ám most egy pillanatra mégis megrettenek. Remélem, Kandra nem vett észre semmit. Vasutas-satuvas, vasutas-satuvas, motyogom magamban félhülyén, és homlokom mögött ismét lezajlik a tegnapi nap.

A múlt hónapban új előadás-sorozatot hirdettem, amely – elismerem, kissé hangzatos módon – az „Isteni kudarcok” címet viseli. Sokan látogatják, mivel egy kissé botránnyizú a dolog; elterjedt ugyanis, a legkevésbé sem alaptalanul, hogy a *Fidelio*, no meg persze a *Kilencedik* mellett alaposan kivesézem a *Varázsfuvolát* és a *Cantata profanát* is. Éppen egyik kedves elképzelésemet részleteztem, hogy tudniillik a *Fidelio* *Mir ist so wunderbar* kezdetű kvartettje az első tökéletes *kontemplatív ensemble* az operatörténetben, megelőlegezett finálé voltaképpen; aztán rátértem régi vesszőparipámra, misze-

rint a *Kilencedik* zárótétele bizonyos értelemben a *Fidelio* kudarcos fináléjának nem kevésbé kudarcos meghaladási kísérlete; az opera harmadik változata után ez a „kilencedik *Fidelio*-fiaskó”, mondtam magam gyártotta szójátékkal, amikor taknyosan harákolva Gogolyák jelenik meg az előadóterem ajtajában, mankójával, akár valami buta szuronnal, rám mutat, és közli, hogy rendkívül fontos telefonom van. Kelletlenül tápáskodom fel, de a rothadó hagymától szagló portásfülkében aztán belátom, hogy tényleg fontos. Veron hív, azt mondja, az éjjel öngyilkos lett a feleségem. Tény, hogy nem jelent meg a reggelinél, de ennek nem tulajdonítottam jelentőséget. Nem, nem halt meg, de állapota súlyos, a halálos adag többszörösét vette be. Azonnal menjek.

Nem ültem taxiba, úgy véltem, a kórházba vezető villamosúton több időm marad a gondolkodásra. Vettem egy csokor virágot, bár voltaképpen nem tudtam, mit köszönök vele, a sikeres vagy a sikertelen öngyilkosságot? Egy eszelős pillanatban megfordult a fejemben, hogy ha Annám mégsem maradna meg, talán magamhoz vehetném Elvirát, mint az öreg Rossini Olympiát, a kiszolgált szajhát. De hát Elvira a legkevésbé sem levitézlett, meg akkor aztán odaveszne a titkom, a második életem. Mi ez az egész, töprengtem a villamoson. Annyi bizonyos, hogy a lehető legrosszabbkor jött. Ez könnyen tönkretetheti a finálémat. Ráadásul holnap Kátya bemutatója, amely alól nem bújhatok ki, de vajon ez esetben elutazhatom-e? Mégis, történjék bármi, utaznom kell, határozta el ott a majdnem üres villamosfülkében ülve. Mi lehet ez, töprengtem. Nyilván valami szerelmi dráma. Talán Böröcz, a novellista. Talán Mocsáry, a színpadi szerző. Kisebb hezitálás után mindkettőt elvettem, helyettük képzeletemben megjelent Fábján, az esszéista és műfordító alakja. Szép alak egyébként, angyali fiatalember, vállára hulló mézszőke hajjal, álmatag gyerekbűnözőszemmel, bőre hamvas, vérerekkel finoman áttört csipke, csókos ajka meggyaszínú, állán gödröcske. Keze igen kifinomult, és persze tudatában is van ennek, minden alkalmat megragad, hogy nagyon esztétikusan magyarázzon vele. Szőke bestia, mondanám Nietzschevel, és ki tudná megcáfolni, hogy e típus férfi is lehet? Szegény Anna. Egy ilyen kitenyészett korccsal, aki ráadásul a fia lehetne, ezzel a narcizmustól bűzlő kezű doktor Schönggeisttel. Micsoda ócska, banális történet. Egyre ingerültebben gondoltam e ponyvaregényből elém libbent párocskára. Leszállás előtt eszembe jutott, hogy nemrég, tán két hónapja láttam őket együtt. Délután volt, ruganyos léptekkel éppen a Holdból jöttem, elhaladtam egy kis presszó előtt; megihatnék egy kávét, jutott hirtelen eszembe. A kirakat üvegén át pillantottam meg őket. Szemben ültek egymással, előttük feltehetően Unicum; Fábjánból csak könnyű legyezőként magyarázatra lendülő kezét láthattam – voltaképpen erről ismertem meg –, mely vérlázítóan esztétikusan libegett Anna könnyáztatta arca előtt. Soha még ilyen meztelennek nem láttam a feleségem arcát, ami azért volt oly riasztó, mert együttélésünk során Annám mondhatni főúri arctartása még a legintimebb pillanatokban sem tűnt el egészen; kontyát lebontva, arcát pőrén tárta szerelme felé, de nem szégyellte fájdalmát, *ganz im Gegenteil*, éppenséggel arra törekedett, hogy arca csupaszon sebezhető legyen; zokogott, a könnyek szétáztatták arcfestékét, szeme két vak csó, szája elmaszatólódott seb, ám minden megnyomorítottsága ellenére fegyver volt most ez az arc, amelyet saját fegyvertelenségéből kovácsolt, és amely éppen sebezhetőségével akart sebet ütni maga is; Fábjánnak, ha belenézett, óhatatlanul részvétet kellett volna éreznie, fájdalmat és bűntudatot; de az esztéta, az önvédelem kipróbált nagymestereként, elkerülte feleségem tekintetét, szárnként verdeső kezével függőnyt szőtt kettejük arca közé, és ekként mesterien megővta önmagát a hazug szánalomtól, de a nagyjelenettől is. A feleségem egyedül

maradt sirása börtönében, és hamarosan meg is nyugodott szegény. Megszégyenülten léptem el a kirakat üvegétől; akaratlanul tanúja lettem valaminek, ami a legkevésbé sem tartozott rám. Nem éreztem féltékenységet, sokkal inkább dühöt. Egy pillanatra feltárult előttem feleségem színfalak mögött folytatott titkos élete, és noha korábban jól sejtettem, hogy a család számára fenntartott köznapisága éppen e háttér elfedésére hivatott, ám most e véletlenül fellebbenő fátyol mögül résnyire kivillanó második élet a maga zokogásaival, félrészeg presszódélutánjaival, nyilván kölcsönlakásokban kapkodva lezavart szeretkezéseivel, a hervadó szép asszonynak az irodalmi zsúrsátán iránti megkésett szenvedélyével, nos hát mindez a legkevésbé sem hatott borzongatóan titokteljesnek, mi több, émelyítően banálisnak és lesújtóan hétköznapiak bizonyult. És aligha tagadható, hogy emiatt igencsak csalódottnak éreztem magam. Anna – az én Annám! – mint bukott operettdíva ebben a limonádében!

Végigmenve a sívár kórházi folyosón, egykori csalódottságom sértettséggé, majd bosszúsomjas haraggá fokozódott, így aztán meglehetősen ingerülten léptem be a kórterembe. Amint megpillantottam, azonnal tudtam, hogy valóban túl van az életveszélyen. Mi sem természetesebb. A nővér berakta a csokrot egy vázába. Leültem a feleségem ágyának szélére, és megszorítottam kissé törődöttnek tűnő kezét. Gyengén visszazorított, megismert, gondolom, de a beszédre még nem volt ereje. *Gott sei Dank*. Cukott szemű arca most megint meztelennek látszott, de ez a póroség ezúttal egészen másként hatott, mint akkor a presszóablakon át; pergamensárga arcbőre ismét főúri távolságtartással tündökölt, de most elérhetetlenül elutasító volt. Ingerültségem egyre nőtt. Micsoda operett, micsoda kiábrándító ügyetlenség a kivitelezésben. Kátya anyjának bezzeg sikerült; és jól tudom, hogy nekem ugyancsak sikerülni fog. Annám – az én Annám! – égbekiáltóan tehetségtelenül nyúlt a fináléhoz, amely ekként hogyan is lehetne finálénak nevezhető? Csak hebehurgya vázlat, csak nekibuzdulás, annak is ócska, összecsapott. És most megint itt ez a szobor, márványhidegen, önmagába zártan, mintegy *an und für sich*. Ez tűrhetetlen, itt tenni kell valamit. Fölé hajoltam, ismét megszorítottam a kezét, és tisztán tagoltan belekérdeztem ebbe a távoli arcba: „Fábján, ugye?” Válasz helyett felsóhajtott, arca némiképp megéledt, zárt pillái alól szívároggni kezdtek a könnyek. Sok víz, egyre több, megállíthatatlanul. Ekkor az ablak mélyéből hirtelen felénk mozdult egy mindeddig moccsatlanul álló kövérkés test, csak most ébredtem rá, hogy Eszter az. Rövidre nyíratott, vörösre hennázott új frizurájával egészen alternatíván hatott. Odarohant, megállt az ágy másik oldalán, fogai közül valami hörgő hang tört elő, aztán arcom felé köpött, de oly ügyetlenül, hogy a nyál legnagyobb része feleségem paplanára loccsant. „Mellé!”, kiáltotta eszelős kacajjal, ökölbe szorított kezével belecsapott a levegőbe, és kirohant a kórteremből. „Mellé”, mondtam utána kissé bambán. Más nem történt. Láttam, hogy táskáját ott felejtette az ablakmélyedésben. Magamhoz vettem, a portáról rendeltem egy taxit, és hazaindultam. Az úton átnéztem a táskát; egy szemmel láthatóan agyonolvasott Sómann-verseskötet kivételével semmi érdekeset nem tartalmazott. Mikor belelapoztam, a sorokból szinte az arcomba lövellt az alkoholizmus által a nevetségességig fokozott zsenitudat.

Otthon a konyhában felhajtottam egy pohár ásványvizet, aztán felmentem Eszterhez. Szobájába lépve félhomály fogadott, no meg Brangäne virrasztóéneke a bódult szerelmesek fölött: „*Einsam wachend in der Nacht...*” Voltaképpen viszolygok Wagnertől, de e nagyjából ötvenütemnyi zsongító csoda miatt hajlandó vagyok még a *Siegfried-idillt* is megbocsátani neki. Némán leültem, kivártam, amíg Trisztán megszólal: „*Lass mich sterben*”, akkor aztán lehalkítottam a lemezjátszót. Egy pillanatra elképzeltem Só-

mannt Trisztán jelmezében, karddal az oldalán, és elfogott a nevetethnék. De Eszter arcát látva elment a kedvem a nevetéstől. Ennyi idegenségre nem számítottam a köpés ellenére sem. Többhetes fürdőköpenyében az ágyon kuporgott, ölében Magda macska, kedvenc cirmosunk. Az éjjeliszekrényen félig kiivott vodkásüveg. Töltött magának egy komoly adagot, és egyetlen húzással felhajtotta. Odalöktem az ágyra a táskáját: „Úgy vélem, indokolatlanul komoly érdeklődést tanúsítasz mőszi Sómann költészetére iránt, melyet a szó komoly értelmében természetesen nem lehet költészetnek tekinteni. De ez ízlés dolga. Amennyiben ez az érdeklődés, mint hallom, az illető testi alakjára is kiterjed, akkor már komolyan helytelenítem a dolgot. Egyáltalán: azt látom, hogy a ház hölgytagjainak irodalmi orientációja a lehető legsúlyosabban fenyegeti a család nyugalmát és békéjét. Arról nem beszélve, hogy mindezt hajlamos vagyok egy ellenem szított összeesküvés részének tekinteni. Hiszen mi más anyád operettizű, úgynevezett sikertelen öngyilkossága, mint az én bosszantásomra kiöltött komédia? Itt óvintézkedésekre van szükség, ezért mindenekelőtt üdvösnek tartanám, ha a jövőben Herr Sómann nem szerencsételné a házat látogatásaival. A továbbiakat még megbeszéljük.”

Magam is megrémültem az ősz *pater familias* eme förtelmes, szinte parodisztikus dagályosságától, amelyben Calatrava márki nyúlós szentimentalizmusa tisztátalan elegyet alkotott a lemezjátszón hamarosan megszólaló Marke király *Torschluss*-pánikos rezignációjával. Eszter azt tette, amit, mi tagadás, az ő helyében én magam is tettem volna: először elképedt, aztán vinnyogva fölnevetett. Megtört a varázs, együtt röhögtem vele, mi mást tehettem volna, aztán lerogytam az ágyára, és rágyújtottam: „Adj egy vodkát!”

Eszter töltött, koccintottunk. Adtam neki is egy cigit. Csendben ültünk, hallgattuk Magda macska dorombolását. „Figyelj rám, *mon petit chat*, komolyan mondom, hagyd a fenébe ezt a Sómant. Hidd el díjakban megőszült jó apádnak: nem hozzád való, édesem. Attól, hogy posztmodernre vágatod a hajad, még egy lépéssel sem kerülsz közelebb hozzá.”

„Ne mondj ilyet, apa; te képtelen vagy beleélni magad az én helyzetembe. Ilyen még sosem történt velem. Te, apa, én olyan borzasztóan, olyan kimondhatatlanul szerelmes vagyok. És Dávid is bevallotta, hogy szeret. Már két hónapja tart, de mintha tegnap kezdődött volna. Elhiszem, hogy közepes költő, ráadásul alkoholista, de egyszerűen nem tudom levenni róla a szemem. És olyan kedves, figyelmes, olyan szépeket mond, és tetőtől talpig nőnek tekint. Ír rólam egy szonettkoszorút. És virágot is mindig kapok tőle.”

Amit nyilván a te pénzedre vesz, tettem hozzá gondolatban. Dávid. Ki gondolná, hogy Sómann-nak van egyáltalán keresztneve? Szánalommal elegy borzalommal töltött el ennek a lassan középkorú, csúnyácska nőnek matrózblúzos szentimentalizmusa. Ráadásul egyetlen pillanatig sem bíztam Sómannban. Keringett a városban egy pletyka, miszerint fogadást kötött egyik pályatársával, hogy még ebben az évben előnyös házasságot köt, ellenkező esetben öngyilkos lesz. Ezt a vérlázítóan bárgyú fogadást nehezen lehetett komolyan venni, de annyi bizonyos, hogy vészesen közeledett az év vége, és a nyomorult albrétében tengődő Sómann-nak égetően szüksége volt valami biztos anyagi háttérre. Hogy netán állást vállaljon, ez alkalmasint meg sem fordult a fejében. Hozományvadász, ez a mikszáthos szó jutott eszembe, ha nyakigláb, rosszul öltözött alakjára gondoltam. De vajon elmondhatom-e mindezt Eszternek, töprengtem a lányom ágyán ülve. Nyilvánvalóan nem; ismét kinevetett volna, és me-

gint joggal; most boldog volt, önfeledten tapicskolt a képzelt szerelem cukros vizében, később majd csalódnia kell, de hát ezt senki sem takaríthatja meg magának, ilyesmi közhelyeket gondoltam. Felhajtottam az italom: „Mindenesetre: »*sei klug, Ariadne!*«, ahogy Wagner barátod egykori barátja mondta”, megcírógattam Magda macskát, azaz elhagytam a szobát.

Felnézek: az elveszett szántóföldek fölött hátizsák méretű varjak – hamarosan megérkezünk. Talán elszundítottam egy kissé. Remeg a kezem, az ajkam cserepes, a számban valami kiírthatatlan rossz íz. Esetleg lázas vagyok. Kandra félig már kiitta a vodkásüveget. Nyilván hangulatba akarja hozni magát estére. Töltök magamnak a boromból. „Kátyára”, emelem poharam Kandra felé. „Jekatyerina Dmitrijevna”, mondja meghökkentően komolyan, és ő is felemeli kupicáját. És amint felhajtjuk italunkat, már be is futunk a betonszürke, kissé börtönépültre emlékeztető állomásra.

Miközben taxi után kajtatok, Kandra elrohan, hogy beszeresse a helyi sajtót. A kocsiban aztán haladéktalanul fellapozza a bemutatóval foglalkozó cikkeket; „egyesek”, olvassa hangosan, helytelenítik, hogy az előadás „a mi szépen csengő magyar nyelvünk helyett” olaszul zajlik. Kandra megvetően felkacag. Kezdek már torkig lenni ezzel a gyógyíthatatlan *Nörglerrel*, így aztán örömmel teszem ki egy mellékutcában; itt talált szállást valami távoli ismerősénél; megkönnyebbülten hajtatok tovább szállodám bejáratához. Az itteni várostervezők nyilvánvalóan hegeliánusok, szürkét festenek szürkével: szállásom ezúttal, ha jól tippelem, patkányszürke. Az unalmas, de tiszta szobácskában hosszan bámulom az egyik falat teljesen beborító, valamiféle erdei tájban legelesző őzikéket ábrázoló úgynevezett posztert. Az előadásig már nem sok időm marad, a *Pouilly-Fuissét* gondosan behűtöm estére a friziderben, gyorsan lezuhanyozom, tiszta alsóneműt öltök. Aztán egy pohár ásványvíz az elhagyatott – talán csukaszürke – földszinti bárban. Úgy érzem, közeledik a finálé, csak azt nem tudom, hogyan bonyolódik majd. Résen kell lennem. Ugyan minek is éltünk, ha legalább a záróképben ne lehetnénk önmagunk.

A színházban a premiereken szokásos nyüzsgés fogad, csak itt jóval izléstelenebbek a ruhák, mint Pesten. Szerencsére nem kell elvegyülnöm a népség, katonaság közé, Kátya elintézte, hogy egyedül birtokolhassak egy páholyt; belépek, és a kapott kulccsal haladéktalanul magamra zárom az ajtót. A táskámban ott lapul a jól temperált *Pouilly-Fuissé*, kirakom az asztalra, mellé a Mâconban vásárolt megfelelő poharat. Töltök egy ujjnyit, aztán lenézek a földszintre, Kandra ott feszít az ötödik sorban, hanyagul intek neki; lesír róla a feszültség. Amikor a csodálatos első kortyot végiggörgetem szájpaddásomon, eszembe jut, hogy a közönség nagy része még soha nem ivott ilyesmit, és gyanítom, már a márka nevének helyes kiejtése is megoldhatatlan feladat lenne a számára. Bevallom, ez némi elégtétellel tölt el, ám nem így a felhangzó nyitány; a karmester merev, talán talajtorna-gyakorlatok zongorakísérőjéből avanszált dirigenssé; a vonóskar slampos, a fák zörejesek, a timpanista nyilvánvalóan alszik, vagy – híven szakmája hagyományaihoz – félrészeg, hiszen a kódában cintányércsörrentései finoman szólva is ötletszerűek. Felmegy a poros függöny; a palaszürke, börtönlakáshoz hasonló szobát mutató díszlet előtt Kátya búcsúzik az agg Calatrava márkától, akinek oly szűkre szabták valamiféle szovjet kágébés tisztre emlékeztető jelmezét, hogy egy hirtelen mozdulatnál – fölöttébb félreérthető hangot hallatva – megreped a nadrág az ülepén. Szóval úgynevezett modern környezetbe helyezett előadás lesz, veszem tudomásul lemondóan, töltök még egy pohárkával, és alaposan szemügyre veszem Kátyát. Elfogódottan járkál műanyagból szabott decens kiskosztümjében, minden moz-

dulatából kitetszik, hogy szenvedélyesen elutasítja ezt a rendezést. De ez a kisebbik baj, a fő hiba, hogy minden megszólalása hamis, gyakran zenei értelemben is, a felső lágéban, ha csak egy negyedhanggal is, rendre alacsony; egyedül olasz kiejtése tökéletes – Kandra e tekintetben remek munkát végzett. Hogy bizonytalanul kezd, ahhoz már régről hozzászoktam, de most később sem enged ki a görcs; a *Me pellegrina ed orfana* kezdetű első áriájában a líra nyomait sem találhatni, a drámai kitérések helyett pedig pusztán visítózással szolgál; nincs taps, az áriát kínos csend fogadja. Összecsikordul a fogam, erre azért nem számítottam; miért is nem kérte ki tanácsomat, miért csak Kandrával korrepetált, erről a fellépésről bizonynal lebeszélhettem volna. Nehezen veszem a levegőt. Kezd elhagyni a bor is, akárha valami gyógyszer töltöttek volna bele. Megjelenik Alvaro, aki – azt kell mondjam, sajnos – meglepően jó; hatalmas, szenvedélyes tenorja társaságában még jobban előtűnnek Kátyám hiányosságai. Hogyan jutunk így el a fináléig, gondolom kétségbeesetten. Eljutunk-e egyáltalán? Gyorsan lehajtok még egy pohárral a csodálatos, ám voltaképpen Algopyrin-ízű borból, de majdnem félreneyelek, mert amikor az ősz Calatrava márki ismét megjelenik, valami iszonyatos, ugyanakkor végtelenül banális dolog történik. A szövegekönyv szerint a lovagias Alvaro nem akar megküzdeni a vén várőrgróffal, ezért harc helyett eldobja pisztolyát. Ám a fegyver olyan szerencsétlenül esik, hogy véletlenül elsül, és halálra sebzí a kivont karddal recitáló családfőt. *Hic et nunc* mindez azonban a librettista álma maradt, a fegyver ugyanis nem sült el, az ügyelő talán elbóbiskolt a színpalak mögött, mindenesetre a három szereplő most gyönyööző homlokkal állt a süketnéma pisztoly fölött. Akaratlanul is eszembe jutott egy klasszikus színházi anekdota, amelyben hasonló malőr alkalmával a főhős egyszerűen fenéke billentette ellenfelét, és ekként szólt ki *ad spectatores*: „Semmi baj, a csizma mérgezett volt!” De Alvarónknak ilyen frappáns megoldás nem volt a tarsolyában ma este. Csak állt némán, miközben vadul forgatta szemét. Egyebekben mindenki úgy tett, mintha mi sem történt volna, pontosabban, mintha éppenséggel az történt volna, aminek történnie kellett: a lánya becsületét óvó márki a néma lövéstől halálra sebzetten bukott a földre, és már úgy látszott, az előadás zavartalanul vánszorog tovább a maga százalmas medrében, amikor az ügyelő feleszmélt, és – *lieber spáter, als nie* – a haldokló apa átokszavai alatt durrantotta el a színpalak mögött a vakpatront. Mit mondjak, a hatás leírhatatlan volt. A szereplők összerendeztek, a karmester meg valóságos pánikba esett, természetesen rosszul intett be, ettől a szétesésre egyébként is hajlamos zenekar úgyszólván szolamaira hullott. Az egész valami rőfőgő kakofóniába fulladt, a nézők előbb megrökönnyödtek, aztán kuncogni kezdtek, Kandra egyedül képtelen volt lepisszegni őket. Szerencsére a jelenet gyorsan véget ért, leengedhették a függönyt. Még elnéztem egy darabig a második jelenetben idélenkedő, amolyan '56-os felkelőjelmezbe bújtatott kórust, Preziosilla igencsak buján fickándozó keblét; felhajtottam még egy utolsó, egyre rosszabb ízű poharat, és a folytatástól mit sem remélve, elhagytam a színházat.

Az üres utcán szemerkélő eső, a kisváros egyetemes szürkéje most csillogó kátrány-papírnak látszik. Nem zavar a langyosan aláhulló víz, gyalog megyek el a színház közelében szürkéllő szállodáimig. A bár most meglepően zsúfolt, valami kft. tarthatja zárszámadó közgyűlést; régebben, feltételezem, így mondták volna. A szobában megoldom nyakkendőmet, végigdőlök a rózsamintás műanyag huzattal bevettelt ágyon; a félig nyitott ablakon át behallatszik a tova húzó autók vizes surrogása. Hullámokban önt el a rosszul, a gyomrom kavarog, merő víz a testem. Nyilvánvaló, hogy lázas vagyok. Előhalászom tartalék whiskymet, nagy nehezen legyűrok egy pohárkával. A

mindig magamnál hordott fiolát kiteszem az éjjeliszekrényre. Remegő lábbal araszolok fel s alá a szobában. Megpróbálok a finálémra gondolni, de összekeverednek a szavak az agyamban; „Boltánszki, Annamari, Fábján, Magda macska, Gogolyák”, ilyesmik kavarnak benne, de különös módon ezek most nem arcok, hanem csak nevek, pontosabban pusztán hangalakok, melyekből – meglehet, örökre – kipusztult a jelentés. „Vasutas-satuvas, vasutas-satuvas”, ez a dübörgés most minden mást hatálytalanít. A tüdő – érezve kilátástalan helyzetét – felmenekült az agyba. Eszembe villan, hogy Kafka írt erről valamit, kétségbeesetten kutatok a pontos szöveg után, amikor kopogtatnak. Ki lehet ez; Kátya még nem, nézek az órára, hacsak nem fulladt botrányba az előadás. Ám, mindent figyelembe véve ez kevésbé valószínű. Felrántom az ajtót. „Elnézést, professzor úr – mondja az éjszakai portás –, távirata van.” „Kírártam a táblát: *Do not disturb!*; ha nem tud angolul, ne menjen szállodásnak.” „*Of course, I speak English, but* láttam, hogy ég a villany, és gondoltam...” Kitépem a kezéből a táviratot, és bevágom az ajtót. Már megint Veron. A szöveg rövid: „Eszter megszökött Sómannel. Jöjjön haza.” Dehogy megyek. Nem értem. Állok a szoba közepén, hosszú ideig azon gondolkodom, vajon nem így írják-e helyesen: „Sómann-nal”. Mennyivel egyszerűbb lett volna franciául: *Eszter s'est enfui avec Sómann*. Micsoda hülyeség. Mi az, hogy megszökött? Hát börtön az én házam?! Veron révén valami rossz, századvégi ponyvába kerültem. Megszökött, és a fondorlatos csábítóval titokban már meg is ülte nászát. Talán a Senki-szigetén?

Bevágom a szemébe a papirost. Még egy italt. De cigarettát egyelőre nem. A gyomrom már nem hánykolódik, de a fejem egyre csak zúg. Egyre csak nő a lázam. Lero-gyok egy fotelbe. A fiola ott fehérlik az éjjeliszekrényen. „*Glücklich ist, wer vergisst*”, mintha ez zúgna a fűtőtestből. Ülök és ülök. Ki tudja, mióta és meddig. Talán elájulhattam, mert hirtelen arra eszmélek, hogy Kátya áll előttem, és különös mosollyal fűrkészi az arcomat. A sötét szobában jól érzem teste illatát. *Mon petit chat*. Fogvacogva feltápászkodom, némán megcsókolom a homlokát. Aztán a szemét, egyenként mindkettőt. Kis, bukott-buta szopránom. Egy heves mozdulattal kibontakozik ölelésemből.

„Hagyjuk ezt. Búcsúzni jöttem, professzor úr.”

„Ne, még nem! Rám tört a rosszullét. Maradj itt éjszakára.”

„Nem. Egy percig sem maradok ebben a városban.”

„Maradj velem. Kérlek. Szükségem van rád. Magányos vagyok itt. Eszter megszökött Sómann-nal.”

„Váljék egészségükre. De akkor sem maradhatok. Kandra vár lent a taxiban. Búcsúzni jöttem. Hazamegyek. Férjhez megyek Kandrához.”

Hát persze. Mi sem természetesebb. De most nem szólhatok semmit, ma éjjel velem kell maradnia.

„Kérlek, maradj velem ma éjjel. A feleségem öngyilkos lett, Kátya! Kérlek! Nem hagyhatsz itt ebben a borzalomban. Magányos vagyok, kétségbeesett vagyok. Ez a szálloda, ez a város... Legalább ülünk csendben egy percig, mint elutazás előtt az oroszok.”

„Nevetséges szokás. Nem maradok, és nem is akarok. Búcsúzzunk el.”

Úgy látszik, ez lesz a végszó. Nincs több halogatás. Lehúzómagam mellé az ágyra, immár nem bújhatok ki a befejezés alól; itt a vég, *finita la commedia*, te hívtad, jól van, akkor hát fogadd; megfogom Kátya kezét, és azt remélve, hogy e nyomorúságos szállodai szoba valamiféle gigászi operaszinpaddá alakul, ekként mondom el végső monológomat: „*Miserere. Miserere nobis*. Itt az idő, uram. Könyörülj mirajtunk, könyörülj

túl sokat látó szemünkön, minden zörejt kíváncsian fülelő fülünkön, bárgyú fecsegésre túlságosan is alkalmas ajkunkon, a világ szennyét boldogan emészthető beleinken, minden irányba szertefutó lábnyomainkon, az élet felé ezer kézzel kapkodó vágyainkon; köszörülj senkinek sem kellő, önsajnálattól csöpögő áriáinkért; irgalmazz minden kéjre mohón odaforduló ágyékunknak, irgalmazz nedves fogsorú nevetéseinknek, szeretetet esdő taknyos zokogásainknak; köszörülj hirtelen fellobbanó gyűlöleteinkért, ádáz gőgünkért, gúnyolódásainkért, köszörülj hazug beszélgetéseinkért, semmitmondó leveleinkért, fennhéjzásunkért, fásult, unalmas óráinkért, köszörülj gyarló műveinkért, szálnalmas tehetségtelenségünkért, köszörülj féltve őrzött, ám később nyomorúságosnak bizonyuló titkainkért, viszonzott és viszonzatlan szerelmeinkért; adj feloldozást egész üres, iszonytatóan hétköznapi, émelyítően banális életünkért; köszörülj mirajtunk, irgalmazz. *Miserere. Miserere nobis.*”

Úgy érzem, mindent elmondtam, kimerülten elhallgatok. Kátya ugyancsak hallgat, már kínos a csend. Hirtelen szembefordul:

„Ezt előre megírta vagy most rögtönözte?”

Mit is válaszolhatnék. Micsoda banális nőszemély. Ingerülten lépek oda az ablakhoz. Arcomba villan az őzikés poszter. Kátya feláll, szoknyáját lesimitja:

„Most már tényleg mennem kell. *Bonne chance, monsieur le professeur.*”

Futólag arcon csókol, ránéz az éjjeliszekrényen fehérülő fiolára, aztán nagy lendülettel kilép a szobából. Állok az ajtóban, hallgatom a folyosón kopogó lépteit, megvárom, amíg beszáll a liftbe. Nem néz vissza. A szobában belezuhanok a karosszékre, most már rágyújthatok. Töltök még egy utolsó italt. Kitérom az ablakot, lenézek az utcára. A szállodából éppen ekkor lép ki Kátya az ismét szemerkélő esőbe. Nyakán fázósan húzza össze kabátját. Nem néz fel. Gyors léptekkel halad az utcán várakozó autóiig. Beszáll, az ajtó becsukódik, a kocsi elindul. Más már nem történik. Isten veled, Kátya, isten veled, drágaságom.

Visszalépek a szobába, még egyszer szemügyre veszem az erdei jelenetet. Az éjjeliszekrényre odakészítem a whiskysüveget. Lassan meztelenre vetkőzöm, aztán bebújok a paplan alá.